NOVO MESTO, 5. marca 1954

Štev. 9 Leto V.

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Narodni banki v Novem mestu 616-T-181. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska tiskarna »Slov. poročevalca« v Ljubljani.

Cena 10 din

Dolenjski list

Tednik okrajev Črno[illegible] in Novo mesto

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA NOVO MESTO

OD TEDNA DO TEDNA

Za večja presenečenja je ta teden poskrbel Srednji vzhod. Z bliskovito naglico so se vrstili dogodki v dveh izmed najbolj razvitih dežel tega dela sveta — Egiptu in Siriji. Tako se svet še ni prav oddahnil ob berlinskih razpravljanj in ko je zmanjkalo časnikom teh senzacij, so za nove poskrbeli v Kairu in Damasku.

Toda razpleta obeh teh kriz sta različna. Glavna oseba kairskih dogodkov — general Nagib je brž po strmoglavljenju spet prišla na površje z okrnjeno oblastjo, a še vedno z vzdevkom predsednik republike. Iz Sirije pa se je moral predsednik Šišakli umakniti, kar je storil po nasvetu nasprotnikov, naj z odstopom prepreči prelivanje problemov Srednjega vzhoda se zelo previdno lotevajo, kajti ob vseh interesih, ki se tu križajo, ni prav lahko poiskati poglavitni vzrok sprememb. Novi oblastniki v Siriji, ministri prejšnjih režimov in vlad, niso še nič preveč določenega povedali o svojih namerah. Ko so v Kairu sprva odvzeli oblast generalu Nagibu, so zatrjevali, da je stremel po prehudi centralizaciji vseh pravic v lastnih rokah; ko so mu pa spet ponudili mesto predsednika republike, so napovedali parlamentarne spremembe, ki naj preprečijo — kakor trdijo — diktatorske tendence določenih oseb. Ko pa so se polegli prvi razburkani dnevi v Kairu, se je val demonstracij in neredov preselil v sudansko prestolnico Kartum. Tu je do take mere prekipelo, da so odgodili otvoritveno zasedanje sudanskega parlamenta, ki se ga je hotel udeležiti tudi predsednik Nagib. To pomeni, da je treba pričakovati še nadaljnjega razpleta dogodkov in hkrati z njimi mogoče večjih razjasnitev.

Seveda je ob dogodkih v Egiptu posebno pomembno razpoloženje v Londonu. Posebni odposlanec britanskega zunanjega ministrstva Selwin Lloyd vestno zasleduje razvoj v Kairu in Kartumu, na podlagi česar je zunanji minister Eden v Spodnjem domu že napovedal, da za zdaj ni pričakovati kakih posebnih novih momentov v anglo-egiptovskih odnosih. To je ministru Edenu zelo zamerilo tako imenovano imperialno krilo konservativne stranke, ki se mu najbrž zde vsa ta pogajanja odveč in bi hotelo na vse ostrejši način zatreti egiptovska svobodoljubna stremljenja. Ker se pa pri vsem prepletajo še tudi drugi vplivi in ni ne v Egiptu ne v Siriji mogoče govoriti o povsem notranjih zadevah, bodo dogodki preteklega tedna še dokaj časa predmet živahnih razprav in razmišljanj.

Med evropskimi problemi sta vidnejše mesto zavzeli Zahodna Nemčija in Italija. Bonnski Bundestag je z dvetretjinsko večino sklenil spremeniti ustavo, s čimer bi bilo mogoče spet osnovati nemško vojsko. To vprašanje bo precej razmajalo zahodne zaveznike, ki do nemške vojske niso vsi enako zavzeti. V Parizu bodo stežka dojeli to zamisel, za katero pa se Amerika ogreva hkrati z načrti o ustanovitvi zahodnoevropske obrambne skupnosti. Najbrž bodo zdaj pospešili uresničitev te skupnosti, kajti ponekod so že ratificirali pogodbo, nekateri zahodnoevropski parlamenti pa se bodo tega lotili. Med njimi bo najbrž tudi Italija, kjer so prav zdaj začeli v parlamentu razpravo o programu nove vlade. Kaže pa, da se bodo v Rimu spoprijeli bolj ostro v notranjepolitičnih vprašanjih, kajti pri tem bo postavljena na tehtnico trdnost ali majavost Scelbove vlade. V odnosih med strankami je postalo odprto vprašanje monarhistov, ki bi si jih radi pridobili demokristjani. Njihovi sedanji vladni partnerji, socialni demokrati pa odklanjajo sodelovanje z monarhisti. Do kakšnih zaključkov bo privedla rimska razprava, še ni moč napovedati in zato tudi ne kaj več o usodi Scelbove vlade.

Nazadnje ne smemo mimo važne obletnice, ki so jo zabeležili povsod po svetu in še posebej v balkanskih državah: obletnice sklenitve ankarskega sporazuma. Medsebojne čestitke in izjave državnikov v Grčiji, Turčiji in Jugoslaviji ob tem pomembnem dogodku so ponoven dokaz trdnosti in iskrenosti v odnosih teh držav, ki se bore za mir in enakopravno sodelovanje na svetu.

Avtocesta Ljubljana-Zagreb in Dolenjska

ZA POMOČ DOLENJSKI, KOČEVSKI IN PRIMORSKI PREDVIDEVA DRUŽBENI PLAN LR SLOVENIJE LETOS 2140 MILIJONOV DIN – ZA DELA NA AVTOCESTI LJUBLJANA–ZAGREB DOLOČENIH 2550 MILIJONOV DINARJEV

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS je na svoji seji 17. 2. 1954 sprejel predlog družbenega plana LRS za leto 1954 in ga predložil Ljudski skupščini Slovenije. Plan predvideva, da se bo industrijska proizvodnja povečala letos za 10 %, izvoz pa za 12 %. Povečana industrijska proizvodnja bo omogočila vključitev 8500 novih delavcev.

Posebna sredstva za pospeševanje gospodarskega razvoja Dolenjske, Kočevske in Primorske v višini 2.140 milijonov din se bodo zbrala iz prispevkov okrajev z bolj razvitim gospodarstvom. Uporabila se bodo v glavnem za gospodarske investicije, s katerimi se bodo tudi naši okraji postopno gospodarsko osamosvojili in si ustvarili temelj za samostojen gospodarski razvoj.

Za dela na avtocesti Ljubljana—Zagreb je letos določenih 2.550 milijonov dinarjev.

Avtocesta Ljubljana — Zagreb, ki spada v vrsto največjih javnih del v naši republiki, naj bi bila gotova konec leta 1956. Kaj bo pomenila naši skupnosti, posebej pa še Dolenjski, smo svojčas že pisali. Vest, da je odobrenih 2550 milijonov din za izgradnjo prvega odseka nove ceste Škofljica—Stična, je bila prav zato v naših okrajih toplo sprejeta.

Dnevni tisk je že poročal, da bo naša glavna zvezna prometna žila — avtocesta Beograd—Zagreb — šele s podaljškom do Ljubljane dobila svoj pravi pomen. Neprecenljivega pomena bo nova cesta za turizem v naši državi. Že pri sedanjem prometu (le-ta pa je iz leta v leto večji) bodo znašali prihranki na transportnih stroških zaradi krajše razdalje in boljše ceste samo v Sloveniji okoli 473 milijonov din na leto Na slabih cestah izgubljamo letno milijarde dinarjev; zato pomeni gradnja tega velikega objekta za vso Slovenijo ogromno pridobitev. Naša oblast je znova pokazala, da razume potrebe skupnosti.

KAJ PRINAŠA NOVA CESTA DOLENJSKI?

Odgovor je hiter in kratek: v prvi vrsti kruh in zaslužek! Že za prvi odsek bo skozi vse leto zaposlenih **3500 delavcev** na zemeljskih in ostalih gradbenih delih. Zgraditi tako cesto v 3 letih, na kateri je predvidenih 159 podvozov, nadvozov, mostov in celo nekaj predorov, ni malenkost. — Poleg Podjetij Slovenija ceste ter Gradis, Tehnika in Pionir, ki bodo gradila cesto med Škofljico in Stično, bodo morala nekaj del, zlasti pa objektov, prevzeti tudi druga lokalna podjetja. Vse to pomeni, da bo lepo število zdaj le napol zaposlenih ljudi na Dolenjskem in Krškem polju dobilo zaslužek. Vrsto objektov bo treba že letos in leta 1955 graditi tudi med Stično in Bregano, čeprav bo sama cesta na tem območju prišla na vrsto šele prihodnje leto.

Gradnja moderne avtoceste zahteva ogromno priprav. Zgraditi ali preložiti bo treba v raznih krajih Dolenjske nad 150 km cest, povečati in prerediti razkladalne postaje na skoraj vseh dolenjskih postajah, v Brežicah in Krškem. Za ljudi, ki bodo cesto gradili, bo treba zgraditi približno 30 naselij. Taka naselja, ki bodo v glavnem večja kot bližnje vasi, bodo imela svojo kanalizacijo, elektrifikacijo, vodovode, kuhinje, skladišča itd. Take naprave lahko zgradimo ali kot začasne stavbe, barake itd., ali pa, kar je za Dolenjsko nadvse važno, kot **stalne objekte.** Marsikje bo v sodelovanju okrajnih in občinskih ljudskih odborov z vodstvom gradbenih del mogoče doseči, da bodo namesto začasnih že zdaj zgrajene stalne stavbe, ki bodo lahko dobro služile predvsem zaostalim krajem. Vodne skupnosti, elektrifikacijski odbori na podeželju, fizkulturna društva, kmetijske zadruge, občine itd. — skratka vsa naša skupnost mora začeti takoj reševati svoje komunalne probleme v sklopu gradnje nove ceste. Potrebe posameznih krajev in okrajev narekujejo najtesnejše sodelovanje lokalnih organov z graditelji avtoceste.

Lahko trdimo, da bo vsa odvišna delovna sila Dolenjske in Krškega polja imela pri novi cesti dovolj zaposlitve. Treba bo ogromno voženj, lesa, pripravljalnih del, izkopov, novih kamnolomov itd. Avtocesta prinaša zaslužek našim obrtnikom, trgovinam, voznikom in gostinstvu. Servisne postaje ob avtocesti bodo eden izmed važnih objektov. Že zdaj je treba predlagati, da se taka servisna postaja predvidi v sklopu Šmarjeških Toplic, kjer se radi ustavljajo tujci in domačini. Vprašanje priključkov na avtocesto zanima vso našo javnost. Treba bo, da prizadeti kraji povedo svoje mnenje in potrebe. O pomenu nove ceste za razvoj dolenjskega turizma, nasploh zaostalega gospodarstva itd. bomo pisali še posebej.

Skupno z odobreno pomočjo za razvoj gospodarstva Dolenjske in Kočevske pomeni odobrena gradnja avtoceste Ljubljana—Zagreb za dolenjske okraje prelomnico v njihovem povojnem razvoju. Zato pozdravlja dolenjska javnost skrb ljudske oblasti za napredek prizadetih predelov.

Trasa avtoceste Ljubljana—Zagreb

Okrajna mladinska konferenca v Črnomlju

V nedeljo, 28. februarja 1954, so se v Črnomlju zbrali na letni okrajni konferenci mladinske organizacije številni delegati iz vseh mladinskih aktivov Bele krajine. Konferenci so poleg 89 delegatov kot častni gostje prisostvovali tudi zastopniki JLA garnizona Črnomelj, okrajni sekretar ZKS in ljudski poslanec Martin Zugelj, sekretar okrajnega komiteja LMS iz Novega mesta, zastopnica republiškega komiteja mladinske organizacije, zastopnik prosv. delavcev Bele krajine itd.

Konferenco je začel osmošolec črnomeljske gimnazije Franc Pavlinič, za delovno predsedstvo pa je konferenco vodil Tine Molek iz Črnomlja.

Dosedanji predsednik okrajnega komiteja mladinske organizacije v Črnomlju Franc Vrviščar je v daljšem referatu obdelal problematiko mladinske organizacije v okraju, navajajoč uspehe mladinskih aktivov v Beli krajini v preteklem letu na političnem, gospodarskem in kulturnoprosvetnem polju, našteval pa je tudi organizacijske napake nekaterih aktivov, ki niso znali zajeti v domačem okolišu vse mladine v organizacijo LMS.

Po referatu tov. Vrviščarja se je razvila živahna diskusija. V več ko štiriurni debati diskutantov so sprejeli vrsto koristnih sklepov za plodno delo belokrajnske mladine v letu 1954.

Konferenca je osvetlila mnogo problemov, ki ugnetajo življenje belokrajnske mladine in hotenje, da bi se mladina tudi v Beli krajini koristno vključila v razne poklice, v ideološkem oziru pa je nakazala nove oblike politične in kulturne prosvetne dejavnosti za gospodarski in kulturni napredek Bele krajine.

Nadvse plodna in konstruktivna diskusija je razkrila še vrsto težav, s katerimi se bori belokrajnska mladina za svoj progresivni obraz.

Mladinsko organizacijo so pozdravili in s svojimi govori razvili tudi nekaj smernic za boljše delo v aktivih: sekretar okrajnega komiteja ZKS Zugelj Martin, zastopnik JLA, delegat republiškega komiteja LMS, zastopnik Planinskega društva v Črnomlju Martin Klinar in književnik Lojze Zupanc, ki je v imenu belokrajnskih prosvetnih delavcev in Sveta za prosveto in kulturo pri OLO v Črnomlju obljubil mladini vso pomoč pri nadaljnjem kulturno-prosvetnem udejstvovanju.

Delegati so izvolili nov okrajni komite s 13 člani, ki mu predseduje Tine Molek.

S prehodno zastavico za uspešno delo v preteklem letu so bili odlikovani: mladinski aktiv Adlešiči, ki se je udeležil konference s kompletnim tamburaškim zborom, mladinski aktiv delavske mladine v Tovarni učil v Črnomlju, KUD v mladinskem aktivu Gradac, mladinski aktiv predvojaškega centra v Črnomlju in mladinski aktiv iz Tribuč, ki dela pod težkimi pogoji, a ima lepe uspehe. Prehodno zastavico je prejela tudi pionirska organizacija na gimnaziji v Črnomlju. Podeljene so bile še pismene pohvale raznim drugim aktivom in posameznim mladincem, ki so se odlikovali s svojim delom.

Po končani konferenci so bili delegati pogoščeni v mestnem gostišču, pakar so se zbrali v Domu armije na zabavi, ki jim jo je priredil tamburaški zbor iz Adlešičev.

Tudi letošnja mladinska konferenca v Črnomlju je dokazala, da je mladina Bele krajine ostala ne samo zvesta tradicijam NOB, ampak da je s svojim delom že prispevala in hoče še več dati za socialistični napredek Bele krajine. —c.

Z občnega zbora rezervnih oficirjev Novega mesta

V petek 26. februarja so zborovali rezervni oficirji Novega mesta v Sindikalnem domu. Predsednik pododbora Viktor Primožič je poročal, da je v pododboru včlanjenih 239 rez. oficirjev. Med letom je bilo 8 skupnih sestankov s predavanji, žal pa je bila udeležba na predavanjih nadvse slaba. Posebno mlajši rezervni oficirji niso pokazali nobenega prizadevanja za nadaljnje strokovno izpopolnjevanje. Brez napredka rezervni kader ne more uspešno izpolnjevati svojih nalog v naši moderno oboroženi in opremljeni socialistični armadi.

KDOR LJUBI SLOVENSKO KNJIGO, SE VPIŠE V PREŠERNOVO DRUŽBO KOT PODPORNI ČLAN

V razpravljanju so člani poudarili pomen vzgoje rezervnih oficirjev. Želijo si predvsem praktičnih vaj in konkretnih stikov z aktivnim kadrom aramde. Pododboru bodo morali člani bolj disciplinirano pomagati kakor so dosedanjemu. Tov. Anton Suštaršič, član nadzornega odbora republiškega Združenja rez. oficirjev, je pozdravil občni zbor organizacije; med drugim je priporočil, da poskrbi odbor za predvajanja sodobnih vojaških filmov, ki ponazarjajo teoretičen pouk vojaške vede.

Na občnem zboru je bil izvoljen nov 7-članski odbor, trije člani so bili izvoljeni v nadzorni odbor mestne organizacije, hkrati pa so izvolili tudi delegate za okrajno skupščino združenja rezervnih oficirjev.

Z orožjem v roki si je žena Jugoslavije v narodnoosvobodilni vojni priborila enakopravnost. Boj sam pa se ni začel šele leta 1941. Mnoge, premnoge izmed naših žena bi lahko rekle s Cankarjem: »...da sta mi znanost in zgodovina le do dobrega dokazali, kar mi je bilo povedalo življenje samo.« — Že od leta 1910 praznujemo 8. marec kot praznik delovne žene, ki se zavestno bojuje za svojo in s tem za enakopravnost vseh delovnih ljudi

Izgubili smo gozdarskega strokovnjaka, lovca in športnika Franja Frica

V nedeljo 28. februarja so pokopali v Soteski pri Straži ob veliki udeležbi domačinov, prijateljev in znancev višjega gozdarskega tehnika FRANJA FRICA.

Pokojni Franjo Fric je bil rojen 31. marca 1912 pri Sv. Martinu na Pohorju. Kot 7-leten fant je že moral služiti pri nekem pohorskem veleposestniku in takoj v rani mladosti okusiti trpko pot proletarca. Pozneje se je posvetil lesni stroki in končal višjo gozdarsko šolo. Njegovo prvo službeno mesto je bilo v Straži pri Novem mestu. Ker je sodeloval pri naprednih organizacijah, zlasti pri Društvu kmečkih fantov in deklet, je bil po kazni premeščen v Rog na Podstenice. Tu je ostal do leta 1943, ko je stopil v partizanske vrste. V narodnoosvobodilnem pokretu pa je sodeloval od začetka. V Cankarjevi brigadi, kamor je bil dodeljen, je bil ranjen. Po ozdravljenju je dobil odgovorno nalogo ekonoma glavne partizanske bolnišnice v Rogu. Kot dober poznavalec pokrajine je bil tudi odličen vodič po Rogu in okoliških gozdnih predelih.

Po vojni je bil Fric v službi kot direktor Gozdnega gospodarstva najprej v Črni, nato v Kočevju in Postojni, od koder je bil premeščen v Novo mesto v času, ko je bil načrt oddaje lesa najbolj napet ter je bilo mesto direktorja v takem podjetju še posebno odgovorno. Kot lovec je bil Fric leta 1947 poslan v Sovjetsko zvezo na specializacijo za rejo srebrnih lisic. Od tam se je vrnil tik pred izidom zloglasne informbirojevske resolucije. Fric se je veliko udejstvoval kot lovec, bil pa je tudi športnik, zlasti smučar in atletik. Od leta 1950 dalje je bil uslužbenec Lesno industrijskega podjetja Novo mesto.

Od pokojnika so se pred domom v Soteski in ob odprtem grobu poslovili sekretar OPO, član občinskega komiteja in rezervnih oficirjev Tone Strniša, direktor LIP Novo mesto Jože Knez, org. sekretar okrajnega komiteja ZKS Jože Plavec, član društva ing. in tehnikov Čarman in eden njegovih profesorjev na višji gozdarski šoli. Gozdarji so mu postavili ob mrtvaškem odru častno stražo. Na zadnji poti so ga nosili rezervni oficirji ob špalirju lovcev, ki so mu v zadnji pozdrav izstrelili salvo. Godba JLA je igrala žalostinke, moški pevski zbor KD Dušan Jereb iz Novega mesta pa mu je zapel v zadnje slovo nekaj žalostink.

Pokojni Fric je bil član ZK, rezervni poročnik, sodeloval pa je tudi v drugih organizacijah. Zapustil je ženo in dvoje nepreskrbljenih otrok ter vrsto prijateljev in znancev med lovci in gozdarji ter delovnimi ljudmi širom Slovenije, ki ga bodo ohranili v dobrem spominu. Podlegel je zahrbtni neozdravljivi bolezni, ki ga je priklepala na postelj zadnji dve leti.

Za napredek gostinstva na Dolenjskem

Razen materialne podlage so za napredek gostinstva v naših okrajih potrebni predvsem šolani kadri. Da bi tudi na tem področju šli naprej, je Gostinska zbornica za novomeški okraj priredila v Dol. Toplicah 6-tedenski tečaj, katerega se je udeležilo 30 tečajnikov in tečajnic, izmed teh 8 iz okraja Črnomelj.

Uspehi, ki so jih pretekli teden pokazali tečajniki na zaključnih izpitih, so bili zares dobri. Predsednik Gostinske zbornice LRS Stane Renko je izjavil, da je bil tečaj v Dol. Toplicah doslej najboljši, kar so jih priredile gostinske zbornice. Za gostinstvo na Dolenjskem pomeni 30 novih kvalificiranih moči pomemben prirastek. Najboljše uspehe so pokazali tečajniki Amalija Kotnik iz Dol. Toplic, Jože Grbec iz Metlike, Jožica Hudoklin iz Brusnic ter Božo Zajc iz Bistrice pri Mokronogu. Na tečaju so predavali vodja tečaja Ludvik Bencik, Mirko Benkovič, Milena Popovič, Miha Granda, inž. Lojze Hrček, dr. Anton Lavrič, prof. Gregl ter učiteljice Sitarjeva, Podržajeva in Černetova iz Toplic.

Pridobljeno znanje v strežbi, kuhi, lepem vedenju in okretnosti so tečajniki pokazali na zaključnem večeru v petek 26. februarja. Za pomoč OLO in Gostinske zbornice LRS se je zahvalil v imenu vodstva tečaja tov. Miha Granda, ki je pozdravil med tečajniki navzoče predstavnike OLO, OK ZKS ter gostinskih zbornic iz Črnomlja in Novega mesta. Z željo, da tečaj ne bi bil zadnji v naših dveh okrajih, je zaključil pozdrav, tečajniki pa so nato pokazali izredno mero spretnosti in pridobljenega znanja v svoji stroki.

JUTRI KONCERT ZBORA PROSVETNIH DELAVCEV!

Okrajni pevski zbor prosvetnih delavcev v Novem mestu **ponovi**

KONCERT

za praznik borbenih žena

v soboto 6. marca 1954 ob 20 v Domu ljudske prosvete v Novem mestu

V Kočevju so zborovali proizvajalci

Zasedanje kočevskega zbora proizvajalcev, 24. februarja, je bilo namenjeno predvsem vprašanju kmetijstva na Kočevskem. Predsednikovo poročilo je pokazalo, da je kmetijstvo pri nas lani lepo napredovalo, posebno v živinoreji. Tako imamo sedaj v kočevskem okraju 5400 glav rodovniške živine ali 42 odstotkov več kot leta 1952. Tudi molznost krav se je v primeri z letom 1952 povečala v zadružnem in državnem sektorju za 12 odstotkov, kar pomeni 2100 litrov mleka na kravo letno v zadružnem, oziroma 2200 litrov v državnem sektorju. Na 14 živinorejskih razstavah lani je bilo 726 glav goveje živine. Razstave so bile v živinorejskih središčih Kočevju, Velikih Laščah, v Sodražici in pri Sv. Gregorju. Veliko je bilo plemenskih sejmov. Na teh sejmih so živinorejci prodali 537 glav goveje živine, zlasti bikcev in telic. Izkupiček je znašal 32 milijonov 790 tisoč dinarjev, kar priča o veliki koristi vzreje plemenske živine.

Od poljedelskih kultur goji Kočevska predvsem krompir. Lani so ga pridelali okrog 50 vagonov manj kakor druga leta. Krompirjeva letina je bila slaba zaradi krompirjeve plesni, pa tudi koloradski hrošč je precej škodoval. V zatiranju tega škodljivca je lani sodelovalo 13 tisoč ljudi, veliko so pomagale tudi kmetijske zadruge. Ekipe za zatiranje koloradarja pri KZ so z 9 motornimi in 60 ročnimi brizgalnami poškropile 450 ha krompirišč. Velika skrb je veljala vzgojitvi prvovrstnega semenskega krompirja; lani so ga pridelali nad 6 tisoč meterskih stotov, letos ga nameravajo še več.

Lepi uspehi so se pokazali v delu za obnovo sadjarstva, zlasti kar zadeva škropljenje in čiščenje sadnega drevja. Ameriški kapar najhuje ogroža sadovnjake v Ribniški dolini in na področju kostelske občine; seveda ga imajo tudi drugod, vendar ne toliko. Sadjarstvo na Kočevskem je zaradi vojnega pustošenja zelo nazadovalo: pred vojno so zavzemali sadovnjaki 625 ha površine, danes pa le 380 ha. Za obnovo sadovnjakov bo treba vsako leto obnoviti vsaj 30 ha strnjenih nasadov. Še bolj se bo treba boriti proti sadnim škodljivcem, saj napravijo, po oceni strokovnjakov, 10 milijonov dinarjev škode na leto.

Narodni dohodek od gospodarstva znaša po sedanjem stanju okrog 28 milijonov, s primernimi ukrepi, kot jih predvideva 10-letni pospeševalni načrt, pa bi se lahko dvignil na 60 milijonov. Za potrebe okraja bo treba organizirati sadno drevesnico, ki bo dala letno vsaj šest tisoč sadik.

VREME

v času od 5. do 12. marca.

Konec tega in v začetku prihodnjega tedna se bo vreme nekoliko izboljšalo, ostale dni nestalno s pogostimi padavinami. Med 7. in 8. marcem začasna ohladitev, ta dva dni bo snežilo tudi v nižinah.

POPRAVEK

Na 1. strani zadnje številke nam je tiskarski škrat pri postavljanju naslova za članek »Ob 20-letnici Ljudske pravice« podstavil nogo in vtaknil namesto 20 številko 50.

Uredništvo

BESEDA *naših* BRALCEV

V trebanjski kmetijski zadrugi je še vedno mračno

Uredništvu Dolenjskega lista!

V pripravah na občni zbor KZ Trebnje je potrebno opomniti tiste, ki bodo pred skupnostjo podajali poročilo o svojem delu, na nekatera splošno znana dejstva, o katerih prizadeti vztrajno molče, ljudje pa so upravičeno zgražajo in sprašujejo, koliko časa bo to še trajalo. Množične organizacije v Trebnjem so že pričele razpravljati o delu KZ, vendar ne še dovolj odločno. Končno oceno dela KZ bo dal občni zbor KZ, prispevek za diskusijo pa naj bo tudi teh nekaj problemov.

Mladinska organizacija cele občine nima prostora za svoje sestanke, navezana je le na prostore v Zadružnem domu. Tu je imela modelarsko in šahovsko sobo ter sobo za sestanke, kjer je imel svoj prostor tudi občinski komite LMS. Od treh sob ima mladina danes samo še eno, in še dohod k tej so zapažili z vrečami umetnega gnojila in embalažo, tako da je vhod silno težaven. S tem so dali mladini jasno vedeti, naj se sama umakne iz poslednje sobe, sicer bodo še to sobo zatrpali z vrečami in jo spremenili v skladišče. Ali res že pri vseh članih upravnega odbora prevladuje tako mnenje kot pri posameznikih, da je mladino in stanovalce, ki so člani Zveze komunistov, treba odstraniti iz doma, ker so nevarni? Za mladino ni prostora, parketne sobe naj bodo skladišča, pisarniški prostori KZ pa mesto, kjer uslužbenci prirejajo godovanja.

Kmetijsko gospodarska šola je vložila na KZ prošnjo za finančno pomoč. Odgovor je bil, da je na žalost tozadevni fond izčrpan, vendar odobrijo 15.000 dinarjev, v bodoče pa svetujejo, da se povabi tudi zadrugo k sodelovanju organizacije sličnih šol. (Dopis z dne 18. I. 54. št. 9-54-U-TH.) Presenetljivo, zadrugo naj vabijo, namesto da bi bila ona pobudnik take šole. Bila pa je vabljena, toda odzval se ni nihče. In fond — izčrpan? Skoraj verjetno bo res. Visoke nagrade, ki si jih dele (ob eni delitvi ena oseba 28.000 dinarjev), dnevnice »samo« po 1000 din, stroški razkošnega izleta upravnega odbora. Morda so iz tega fonda krili tudi regres pri blagu, ki so ga proglasili za »nekurantno«. O posameznih artiklih in cenah morda več na občnem zboru, sedaj samo to, da vemo, da blago z oznako »nekurantno« ni prišlo v prodajo kupcem, temveč so kar člani upravnega odbora in uslužbenci s polnimi cekarji odnesli »staro šaro«. Prav, kupci bodo postreženi le z dobrim blagom, le škoda, da niso še iz prodajalne KZ »Sadjarna« odnesli slab, za svinjsko krmo primeren krompir in plesnive amerikanske lešnike, kar prodajajo po visokih dnevnih cenah delavcem in uslužbencem, pri tem pa vestno skrbe, da so posamezni artikli mnogo dražji kot na trgu v Ljubljani. Vprašajmo jih še to, zakaj niso »nekurantno blago« po nizkih cenah ponudili v odkup organizacijam, ki so pripravljale Novoletno jelko, ki bi bile lahko s tem blagom obdarile mnogo potrebnih otrok. Za Novoletno jelko so z veliko težavo iztisnili 3000 dinarjev. Hvale vredno.

So pa radodarni tam, kjer ni treba. Kakšen kriterij imajo, če podpirajo socialno trdnega dijaka za socialno ogrožene pa ne pokažejo nikakega zanimanja?

Trgovina je trgovina, pravijo. Ko so 8. oktobra vsi pošteni ljudje hiteli na cesto v povorke demonstrantov, da izrazijo svoje ogorčenje nad krivico, ki so nam jo naredili na zapadu, so tisti, ki so v prijateljskih odnošajih z ljudmi iz KZ, odpeljali sladkor in druge dobrine kar z vozom. KZ trguje na debelo. Špekulanti pa naj bi poskrbeli za trgovino na drobno. Kje je nacionalni ponos, kje socialistična zavest? Verjetno v mnenju, ki je bilo sicer redko, zato pa skrajno sovražno in sramotno, češ še na gruntu nisem sam gospodar, briga me Trst. In taki ljudje naj imajo besedo pri KZ?

Poglavje zase so bile priprave za volitve kmetijske skupine zbora proizvajalcev. Uprava KZ je vnesla v sezname ljudi, ki že zdavnaj niso bili člani KZ, priznali so veliko pravico umrlim, niso pa jo priznali mnogim tistim članom KZ, ki so bili upravičeni izpolniti svojo volilno dolžnost, a tega niso mogli storiti zaradi malomarnosti pri sestavljanju volilnih imenikov v KZ. O političnih pripravah na volitve bomo morda kaj več slišati na občnem zboru.

Vse bi šlo, če ne bi bilo socializma, oziroma kot mi razumemo — če ne bi bilo sovražnikov socializma.

Upravičeno pričakujemo, kdaj bo konec sovražnosti v trdnjavi, ki nosi naziv KZ Trebnje in v katere temnih sencah se zbirajo razni ljudje, med njimi tudi taki, ki so s svojim neznanjem in malomarnostjo že drugje dovolj oškodovali ljudsko premoženje, uprava KZ pa jih z odprtimi rokami sprejema.

Pričakujemo, da bodo v upravni odbor KZ prišli pošteni delavni kmetje predvsem manjši in tudi delavci, ki se bodo zavedali vloge KZ v borbi za socialistično preobrazbo vasi, ki naše demokracije ne bodo pojmovali in tolmačili kot povratek k staremu, odmrlemu sistemu, ki se ne more in se ne bo vrnil nikoli več. Težko bodo to nekateri razumeli, toda razumeti bodo morali.

Postavimo vprašanje, ali ima socialistična skupnost koristi ali škodo od takega poslovanja kmetijskih zadrug kot je v Trebnjem? Odgovor je jasen in kratek.

Janez Gartner

Komu ni všeč izobraževanje naših ljudi?

Težnja našega kmečkega človeka po izobraževanju je iz leta v leto večja. Samo v tej zimi smo imeli 7-dnevni živinorejski tečaj v Toplicah, sadjarsko-semenarska tečaja na Grmu, 9 mlekarskih in vrtnarskih tečajev za zadružnice, nad 70 strokovnih predavanj in 6 zimskih kmetijskih šol. Navzlic velikemu zanimanju za napredek pa so v nekaterih vaseh še ljudje, ki na vsak način želijo vztrajati v neznanju, pri tem ovirajo pa tudi druge. Taka mračna propaganda, ki smo jo zasledili tudi v Šmarjeti, seveda ne bo odvrnila od dobrega dela 28 bodočih kmečkih gospodarjev, ki obiskujejo tečaj v Šmarjeti. Pred kratkim so nekateri zaostali vaščani napadli udeležence zimskega tečaja. Neki Draganc Anton je bil med tistimi, ki so poskušali z noži delati za stari, odmrli svet. Občani Šmarjete želijo, da bi organi javne varnosti najodločneje nastopili proti takim izzivačem, ki jim smrdi izobraževanje ljudi.

T. P.

Malo več vljudnosti!

Uredništvu Dolenjskega lista!

V četrtek, 18. II. 1954 sem hotela oddati za neko porodnico v novomeški bolnišnici priboljšek. Prosila sem vratarico, če mi pokliče znano sestro. Odgovorila mi je, da te sestre ni v bolnišnici, nakar sem prosila, da bi poklicala drugo sestro. Povedala mi je, da ima druga sestra delo z bolniki, na ponovno vprašanje, kdaj bi lahko prišla ta druga sestra, pa mi je osorno odgovorila, da nič ne ve. Nato sem želela pritožno knjigo. Vratarica jo je potegnila iz predala, začela z njo mahati po zraku in vpiti:

»Ali ste prepričana, da ne boste nikoli potrebovala bolnice? Čakajte, tudi vi jo boste še rabila!«

S knjigo je mahala naprej po zraku, govorila, da sem jo užalila, vendar mi knjige ni dala iz rok.

Če že ne smem oddati priboljška porodnici, pa lahko pričakujem menda vsaj malo več vljudnosti od uslužbenke bolnišnice.

Korošec Slavica,
Novo mesto.

Ali za zdravstveni dom v Žužemberku res ni denarja?

V Žužemberku imamo res lep zdravstveni dom, lep namreč, če ga gledaš od daleč. Če pa stopiš vanj, te pozdravijo razbite šipe, neprepleskana vrata in okna, po stenah so lise, ker zamaka. Notranji prostori so le delno urejeni, drugi prazni in neizkoriščeni. Stranišča niso urejena, dragocene naprave za kopalnico, ki jih je prispevala UNRRA, zaprašene samevajo že osem let; tudi prepih ima povsod nastežaj odprta vrata. Vodnjak, namenjen da bo oskrboval kopalce, pušča. Položenih je tudi že nekaj cevi za odtok; škoda dela, saj bo treba vso kanalizacijo nanovo urediti. Nekaj posebnega so dohodi k zdravstvenemu domu. Če je dež, plavaš v blatu, ponoči je nevarnost, da si zlomiš vrat. Okolica doma je tudi svojevrstna.

Vprašajmo, kaj menijo tisti, ki krojijo usodo zdravstvenega doma? Ali bo ostal skrpucalo ali pa se bodo vendar našla sredstva, da se dokončno uredi. Menda vendar ne bodo Žužemberčani slavili deset letnico najbolj zanemarjenega zdravstvenega doma na Dolenjskem.

Po berlinski konferenci

»Počaka!, mali! Se bomo tehtali!«

Naše mlekarstvo

in nova zadružna mlekarna v Novem mestu

Na pobudo in s prizadevnostjo agilnih posameznikov so nastale nekatere skromne mlekarne na Dolenjskem že pred drugo svetovno vojno. Bile pa so zvečina pod upravo zastopnikov Cerkve, ki so nad to panogo kmetijstva vedno imeli svoj monopol. Država pa je za razvoj mlekarstva malo storila.

Sodobno napredno mlekarstvo je odvisno od vrste strokovnih ukrepov v živinoreji (izboljšanje krmne baze, pravilno krmljenje živine, selekcija plemena, ureditev hlevov), kajti le potem so doseženi res zadovoljivi uspehi. Dobro urejeno mlekarstvo nudi kmetom več kot prodaja pitane živine.

Dolenjska ima za razvoj mlekarstva dokaj dobre naravne pogoje, kot so tla in ugodno podnebje, je pa v tem oziru precej zaostala. Dolenjsko mlekarstvo je treba razviti in dvigniti, kajti to je zelo koristna in tudi donosna gospodarska panoga, ki lahko izjemno pripomore ekonomskemu dvigu Dolenjske. Tega se zaveda tudi naša ljudska oblast, ki je za razvoj dolenjskega mlekarstva določila velika denarna in materialna sredstva. Na pobudo Zadružne zveze že gradijo v Novem mestu veliko zadružno mlekarno, oziroma tovarno za predelavo mleka. V to tovarno bo investiranih 130 milijonov dinarjev, veliko bo pa prispevala tudi mednarodna organizacija UNICEF, zlasti z modernimi napravami, ki jih pri nas še ne izdelujemo.

Na zbirnem področju, ki bo v bodoče obsegalo, kot je predvideno, novomeški okraj in del krškega okraja, je nad 12 tisoč krav s povprečno letno molznostjo 1.200 do 1.400 litrov mleka. Če odštejemo količino mleka, ki ga potrebuje kmečko prebivalstvo zase (okrog 60.000 prebivalcev), približno 6 milijonov litrov letno (10 litrov na osebo), je letni tržni višek še zmerom okrog 7 in pol milijona litrov, ali dnevni tržni višek okrog 20 tisoč litrov.

S povečano skrbjo za umno, moderno živinorejo bomo na Dolenjskem lahko dvignili ne le število krav, ampak tudi izboljšali njih molznost in kvaliteto mleka. Selekcija je pri nas na Dolenjskem v precej kratkem času dobro napredovala. V novomeškem okraju je že nad 10 odstotkov rodovniških krav s povprečno molznostjo nad 2 tisoč litrov mleka letno, kar nam najbolje potrjuje, da je razvoj mlekarstva na Dolenjskem mogoč.

Prav zato bo nova zadružna mlekarna v Novem mestu zelo velikega pomena; prilagojena bo krajevnim razmeram in potrebam, pospeševala bo živinorejo in zmanjšala pasivnost tega področja v prehrani. Živinorejci bodo lahko vedno dobili potrebne količine posnetega mleka in drugih mlečnih ostankov za rejo plemenskih prašičkov, telet itd. Zlasti bo to koristilo za šentjernejsko področje, kjer je močno razvita vzreja plemenskih prašičkov. Zelo ugodno bo, da jesenska vzreja (od avgusta do novembra) teh pujskov sovpada s sezono, ko bo dotok mleka največji in si bodo prašičerejci lahko oskrbeli dovolj mlečnih krmil.

Mlekarna bo sprejemala mleko iz vsega področja, ga mlekarsko priredila in v steklenicah izdajala potrošnikom. Njen glavni cilj bo zdravo, čisto in sveže mleko za potrošnike, vso ostalo količino bo pa predelovala v raznovrstne mlečne proizvode.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Letošnja rez vinogradov

Pozni spomladanski mraz nam je v lanskem letu napravil ogromno škodo v vinogradih. Marsikje je naš vinogradnik obupal ter ni sledil nasvetom strokovnjakov, ki so pravočasno izdali potrebna navodila, kako ukrepati v pozeblih vinogradih. Tako niso pravočasno odstranili napol pozeblih mladic, da bi s tem preprečili poganjanje zalistnikov in še zdravih očesc na mladicah, obenem pa s tem aktivizirali rezervna bazalna očesca, ki imajo tudi še osnove rodnosti. Tisti, ki so našim nasvetom sledili, sicer niso imeli trgatve, ker je hud naval peronospore v času cvetenja grozdičkov, ki so zakasneli, iste uničil, mladice pa so vendarle dozorele in pri rezi ne bo imel posebnih problemov, posebno če je še vsaj parkrat škropil proti peronospori.

V vinogradih, kjer vsega tega niso izvršili, pa je stanje katastrofalno in skorajda nimaš kaj rezati, ker so mladice skoraj do osnove suhe. Ob priliki praktičnega tečaja o rezi vinske trte smo preteklo nedeljo v Trški gori opazili ogromno razliko med vinogradom Kmetijske zadruge, ki je bil v lanskem letu po pozebi pravočasno obrezan ter nekajkrat preko poletja poškropljen in ostalimi vinogradi, kjer tega niso storili.

V vinogradih, kjer je les dozorel in ni posledic zime odnosno mladice niso suhe, bomo torej napravili običajen rez, pri čemer bomo upoštevali znana pravila rezi:

1. Rodni les je tisti enoletni les, ki stoji na dvoletnem.

2. Močnejše trse bomo raje obrezali na dolgo, to je na reznik in šparon ter na čep ali »pijančka« na starem lesu, če je potrebno znižanje trsa.

3. Starejše vinograde, ki smo jih redno oskrbovali in gnojili, bomo lahko bolj nalagali kot mlade ali manj oskrbovane. Na žalost imamo takih vinogradov letos zelo malo.

V vinogradih, kjer imamo mladice več ali manj suhe ali pa celo očesca črna in mehka zaradi zimske pozebe vsled nedozorelosti lesa, pa priporočamo, da napravimo čimveč in daljših reznikov tudi na starem lesu, ker vemo iz izkušenj, da je v izjemnih primerih tudi enoleten les na starem lesu rodoviten. V izjemnih primerih lahko celo šparon narežemo na starem lesu, seveda če je trs dovolj močan in mladica dovolj razvita. V kolikor pa je stanje trsa tako, da ne moremo narezati niti reznikov, niti šparonov, pa pustimo primerno število čepov ali »pijančkov« z dobro razvitimi 1—2 očesci, da si s tem vzgojimo potreben les za drugo leto.

Nesreče, ki so jih naši vinogradi pretrpeli v zadnjih letih, so nas še bolj približale obnovi, na katero se moramo resno pripraviti.

Ing. LOJZE HRČEK
Postaja za obnovo vinogradništva in sadjarstva, Grm

Izpred sodišča

PRI KUPČIJI JO JE OGOLJUFAL

Jože Zupančič iz Dešeče vasi pri Žužemberku je posestnici M. M. natvezil, da je cena živini občutno padla in sicer po ukrepu oblasti, ki po njegovem lahko po mili volji spreminja cene. Ženska je nasedla in mu prodala 581 kg težkega vola po 85 din kilogram, namesto po 105 din kilogram, kolikor je bila takrat prava cena. Za 13.409 din je tako dobil vola pod ceno. Na sodišču v Novem mestu so mu prisodili zato 3 mesece zapora, pogojno za eno leto, plačati pa mora tudi stroške in 300 din povprečnine.

ŠEST MESECEV ZA UKRADENO KOLO

Ivanu K. iz Novega mesta je nekega večera neznani tat sunil kolo iz veže v hotelu Kandija. Po enem letu je zagledal svoje kolo pred trgovino »Železnine« in nanj opozoril miličnika. Ta je kaj hitro izsledil novega lastnika 15.000 din vrednega kolesa v osebi Matije Kastelica, delavca iz Dolža. Šest mesecev bo Kastelic sedel, ker je ukradel in se eno leto vozil s tujim kolesom. Tudi sodni stroški in 300 din povprečnine so sestavni del obsodbe.

NAPAD S KOLI IZ ZASEDE

Kaj takega se dogodi ponavadi okoli zidanic in se je zgodilo tudi v Podljubnu. Vinko Petan in Jože Bukovec iz Mraševega, oba kmečka fanta, sta v družbi Zvoneta Bukovca napadla iz zasede za zidanico Ivana Jakšeta. Pretepla sta ga s koli in pognala v beg. Jakše je dobil lažje poškodbe. Zvonku Bukovcu so že prisodili na sodišču »nagrado« za to dejanje, sedaj pa sta še oba pomagača dobila vsak po mesec dni zapora, pogojno za dobo treh let, plačati morata stroške postopka in vsak 300 din.

SODELAVCA JE OKRADEL

S. P., izučeni mizar, doma iz okraja Ljutomer, je v baraki »Pionirja« v Novem mestu delavcu, pri katerem je prenočil, ukradel nizke čevlje, nogavice in kremo. Ker je imel že prej pogojno kazen zaradi tatvine, bo sedel za obe tatvini 3 mesece in 10 dni.

S KOLI NAD VASOVALCE

Neko staro nepisano fantovsko pravico, ki je podobna petelinji objestnosti na domačem gnoju, so uveljavili lani, 12. sept. kmečki fantje Jože Bevc, Anton Hočevar in Alojz Žnidaršič iz Šmalčje vasi pri Šentjerneju. Oboroženi z latami, ki so jih potrgali na ograji, so organizirano napadli in pretepli Franca Gorenca, ki je vasoval v njihovi vasi. Že ob prvem udarcu je napadeni padel v nezavest, vendar je odnesel le lažje telesne poškodbe. Da je tako dejanje nevredno današnje mladine in tudi strogo kaznivo po zakonu, bodo sedaj lahko en mesec premišljevali v zaporu. Plačati morajo tudi sodne stroške in vsak po 300 din.

NEDOVOLJENA TRGOVINA

Na 1000 din pogojne kazni za dobo enega leta je bila obsojena kmetica M. K. iz Gornjega Vrhpolja, ker je v šentjernejski okolici kupovala jajca in jih prodajala v Tržič na Gorenjsko. Ta.

»Načrtno brez načrta«

Tako je zapisano v enem sejnih zapisnikov nadzornega odbora kmetijske zadruge Videm - Dobrepolje. Kmetijska zadruga Videm je lani zgradila stavbo, v kateri naj bi bila klavnica, črevarna in ostale pritekline, potrebne klavnici. V poslopju je spodaj tudi hlev, namenjen živini, ki čaka na zakol, kdaj pa kdaj bi služil tudi za osemenjevanje plemenske živine. Načrt za to stavbo je bil narejen spomladi lani; pripravil ga je takratni upravni in nadzorni odbor zadruge. O načrtu so ljudje podrobno razpravljali in je bil z odobravanjem sprejet kot primeren za razvoj gospodarske dejavnosti v tem kraju. Načrt je odobril tudi okrajni ljudski odbor v Kočevju in izdal gradbeno dovoljenje. Ko je bil lani izvoljen nov upravni odbor zadruge, je vzel v pretres tudi načrt za klavnico. Načrt zlasti ni ugajal tajniku zadruge A. J. Zahteval je spremembo izdelanega načrta, samo da bi ne obveljala zamisel prejšnjega odbora. Sklicevaj se je, da je potrebno stanovanje za živinozdravnika in da bo na en mah ubil dve muhi, če bodo uredili to stanovanje nad klavnico in hlevom. Ta rešitev se ljudem upravičeno zdi neprimerna, saj bo tam polno neprijetnega duha iz klavnice, črevarne in hleva. Toda tajnik je svojo voljo uveljavil. Pred gradnjo je bila narejena le skica, po kateri so začeli graditi. Okrajni ljudski odbor je med gradnjo prepovedal nadaljnje delo, ker je pa bila stavba zgrajena že malone do vrha, je Okrajni ljudski odbor na več intervencij le dal dovoljenje, čeprav ni bilo načrta.

Tako stoji sedaj ta stavba »brez odobrenja in z odobrenjem«, ali, kakor meni nadzorni odbor KZ, »načrtno brez načrta«.

Mnenja smo, da je treba s takimi nepremišljenimi gradnjami prenehati. Prepustimo strokovno delo strokovnjakom, da se nam ne bo maščevalo in da ne bomo tjavdan razmetavali ljudskega denarja, ampak previdno gospodarili z njim v korist in napredek kraja.

L. B.

V Kočevju so zborovali proizvajalci

(Nadaljevanje s 1. strani)

Gnojnice, tega dragocenega gnojila, gre letno v nič za težke milijone. Graditi bo treba nujno potrebne gnojnične jame in gnojišča. Gospodarsko močne zadruge naj bi svojim članom pomagale z dolgoročnimi krediti.

Za višji gospodarski dohodek pomeni gozd v okrajnem merilu važen gospodarski faktor. Letni prirastek gozda v okraju je 197 tisoč kubikov. Od tega je dovoljeno za poseko 137 tisoč kubikov letno. Okraj sam porabi 45 tisoč kubikov, za predelavo pa ostane 90 tisoč kubikov. Ta količina lesa predstavlja vrednost 450 milijonov dinarjev. Delavcev pa zaposlujejo gozdovi okrog tisoč.

Od 90 tisoč kubikov razpoložljivega lesa je nad 40 tisoč kubikov hlodovine, ki je vredna 240 tisoč dinarjev. Če se ta hlodovina razreže, dobimo 26 tisoč kubikov mešane robe v vrednosti 450 milijonov dinarjev. Odpadki so pa vredni 5 milijonov; znaten del se jih porabi za galanterijske izdelke.

Za domačo lesno obrt je določenih 5 tisoč kubikov listavcev in 2500 kubikov iglavcev. Letni brutto dohodek domače obrti je sedaj okrog 100 milijonov dinarjev, ob mehanizirani proizvodnji pa bi se dvignil do 500 milijonov letno, vrhutega bi dobilo v tej obrti zaslužke do dva tisoč ljudi.

Za kmetijsko izobrazbo je bilo lani v okraju 60 kmetijskih predavanj in tri dvomesečne kmetijsko-nadaljevalne šole.

V razpravi sta sodelovala tudi ljudska poslanca Janez Hribar in Feliks Razdrih, ki sta opozorila na vzroke dokaj slabega stanja kmetijstva v širšem merilu. Povedala sta tudi zanimive podatke, v kakšnem sorazmerju dajeta skupnosti industrija in kmetijstvo. Zato mora biti na Kočevskem naloga vseh, da pomagajo razširiti industrijo, seveda je pa treba vzporedno skrbeti tudi za dvig kmetijstva.

O. K.

Ing. Anton Zorc

(Nadaljevanje iz 8. številke)

Kmetijstvo na Kočevskem

Posebej moramo poudariti, da naši živinorejci ne vzrejajo toliko plemenskega naraščaja samo za lastne potrebe in potrebe okraja, ampak tudi za zboljšanje živinoreje v ostalih okrajih Slovenije ter za sosedne republike. Ker je znano, da je sivorjava pasma govedi po rajonizaciji predvidena za vse bregovite predele Jugoslavije, je naša govedoreja in vzreja njenega naraščaja še prav posebnega pomena. Po dosedanjem številu prodanih plemenskih živali (bikci, krave, telice) je okraj Kočevje vsekakor glavni center za vzrejo plemenskega naraščaja govedi sivorjave pasme. Plemenske bike pa tudi krave in telice so naši živinorejci prodajali v južne predele države tudi pred vojno, vendar v manjšem obsegu kakor zadnja leta. Za prodajo plemenskih živali imamo letno tri plemenske sejme, po enega v Dobrepolju in Velikih Laščah, kjer prodajajo člani kmetijskih zadrug, in od lani naprej enega v Kočevju, na katerem prodajajo državna posestva. Na željo kupcev iz sosednih republik se večkrat organizirajo tudi izredni plemenski sejmi za krave in telice, dočim se bikci prodajajo le na rednih sejmih. Leta 1952 je bilo prodano na organiziranih plemenskih sejmih 378 plemenskih živali, od tega 147 bikcev in 231 krav in telic. Nad 95 odstotkov teh živali je bilo izven področja okraja. Kupci so bili iz Maribora, Celja, Dravograda, Novega mesta, Črnomlja, Šoštanja, Postojne, največ pa iz Srbije, Bosne in Makedonije. Poleg te živine je bilo prodano precej plemenskih krav in telic, tudi izven omenjenih sejmov. Vsega je bilo lani prodano v sosednje republike nad 50 plemen. bikcev in nad 400 plemenskih krav in telic. V letošnjem letu je še večje zanimanje za nakup naše plemenske živine.

Če gledamo živinorejo kočevskega okraja s tega stališča, tedaj se nujno pojavi vprašanje še hitrejšega zboljševanja njene kvalitete, da bi tako bolj zanesljivo in hitreje pomagali predelom, ki so v živinoreji za nami. Res je, da ima vsaka kmetijska zadruga posebne ljudi, ki zasledujejo proizvodnost rodovne živine in se na osnovi teh podatkov odbira kvalitetnejše živali, vendar je to premalo za hitrejše in vidnejše uspehe. Vzporedno z odbiro je treba zboljšati krmsko bazo. V ta namen je treba osušiti nekaj zamočvirjenih travnikov, povečati pridelke na vseh travnih površinah cijskimi deli, usposobiti pašnike z gnojenjem in drugimi meljorain podobno. Za te ukrepe kažejo kmetijske zadruge in njeni člani veliko zanimanje, ne morejo pa tega izvršiti z lastnimi sredstvi. Ker tudi okrajni odbor nima zato potrebnih sredstev je neizbežno, da se ti problemi obravnavajo v širšem merilu, zlasti, ker so naloge naše živinoreje pomembne za govedorejo širšega področja.

POLJEDELSTVO

Znatnega pomena bi bila že zagotovitev gradbenega materiala (cement, železo) za gradnjo gnojnih jam, gnojišč in silosov, po znižanih cenah. Po teh gradnjah je potreba velika, saj je nad 70 odstotkov gospodarstev brez njih (celo državna posestva) in se letno izgublja na tisoče ton za travnike in košenine prepotrebnih hranilnih snovi. Znižanje cen gradbenega materiala je nujno, ker gospodarstva želijo graditi, trdijo pa, da nimajo sama za to zadostne gospodarske zmogljivosti. Če se spomnimo škode, ki jo je kmetijstvo našega okraja pretrpelo zaradi vojnih razmer, bo v veliko primerov držala prej omenjena trditev gospodarstev in je potrebno misliti na ozdravitev ran, povečati gospodarsko moč vsega okraja in tako pomagati hitrejšemu zboljšanju živinorejske proizvodnje za vsa področja, ki so v merilu celotne države predvideva po rajonizaciji za sivorjavo govedo.

Če vzamemo okraj kot celoto se je v primerjavi s predvojnim stanjem močno spremenilo zlasti poljedelstvo. Zmanjšale so se njivske površine v korist travnikov in košenin, pa tudi gozdov, dočim so se znatne površine košenin in pašnikov pretvorile v gozd. Od predvojnih 12375 ha njiv in vrtov (po podatkih katastra) jih je bilo po statistiki leta 1952 le 6185 ha. Tako imamo samo 5 odstotkov njiv od celotne ali 12 odstotkov njivskih površin se je pričelo že pred vojno, ko so se Kočevarji odseljevali, ali pa pečali s krošnjarstvom in opuščali kmetijstvo. V glavnem so razlike seveda nastale zaradi odselitve Kočevarjev. Državna posestva, ki so prevzela te površine, so morala njivske površine nujno zmanjšati, ker so se njive delno zarastle z grmovjem, predvsem pa, ker so številne. zelo majhne njivske parcelice na brežnih in obgozdnih področjih neprimerne za strojno obdelavo ter preveč izpostavljene divjim prašičem, ki vsako leto prerijejo in uničijo velike površine njiv. Precej slabših, prav tako divjadi izpostavljenih in zato slabo donosnih njiv so opustila tudi privatna gospodarstva po vojni, največ v letih obveznih odkupov. Zadnjih par let je spet opaziti minimalno povečanje njiv. Vendar se večanje njivskih površin ne bo nadaljevalo, ker so vse opuščene površine v najslabših bonitetnih razredih in še stalno izpostavljene močno razširjeni, številni divjadi. Spremenil se je način obdelave. Pri državnih posestvih se opravlja nad 70 odstotkov poljskih del strojno. To delo vrši 26 traktorjev z raznimi priključki, tudi privatna gospodarstva se vse bolj poslužujejo traktorjev, ki so jih nabavile kmetijske zadruge. Te imajo že 17, večinoma novih traktorjev. Vsekakor bodo imeli traktorji z raznimi priključki močan vpliv na kmetijsko proizvodnjo. Danes jih zadruge največ uporabljajo za razne kmetijske prevoze, vršijo pa tudi druga dela, kakor: škropljenje krompirišč in sadnega drevja, ki se vrši organizirano, posamezni člani se jih že poslužujejo za košnjo sena pa tudi za oranje.

Zanimiv je plodored, ki ga moremo prikazati le v številčnem odnosu posameznih kultur. Leta 1939 kaže statistika, da je bilo posejano 48% žit, 35% okopavin in 17% deteljev. 1950 je bilo podobno: 48% žit, 36% okopavin in 16% detelj; sedaj pa imamo 45% žit, 31% okopavin in 24% deteljev. Drugače bi bilo, če bi hoteli prikazati pravi plodored, to je zaporedno menjavanje kultur na istih njivah. V tem primeru bi mogli govoriti o plodoredu le v predelih Dolenja vas, Ribnica, Velike Lašče, Dobrepolje in delno Sodražica. Teže je pri večini gospodarstev Loškega potoka, Drage, Osilnice, Fare in Banja loke. Tam imajo njive, na katerih sejejo neprestano iz leta v leto krompir, na drugih žito, na tretjih koruzo itd. Glavne kulture so vsekakor: krompir, detelja in koruza, dobro uspeva tudi pesa, kavla, korenje in repa. Posebno mesto ima krompir, ta zavzema 26% vseh njivskih površin. Če bi primerjali medsebojni odnos okopavin, odpade na krompir 70%. Dočim so hektarski donosi vseh kultur isti ali celo slabši kakor pred vojno, se je pri krompirju povečal hektarski donos za skoraj 20%. Proizvajalci pripisujejo zboljšanje pridelkov krompirja predvsem zimskemu oranju, ki se je uveljavilo v povojnih letih.

Naše poljedelstvo ima še vedno preveč žitaric, zlasti pšenice, ki slabo rodi, pogosto celo propade. Povečati je treba setev krmskih rastlin, dočim se more krompir saditi v današnjem obsegu. Velik odstotek njiv, posajenih s krompirjem, moremo opravičiti z dobrimi pridelki, treba bo pa posvetiti več pozornosti pridelovanju semenskega krompirja, ki ima v kočevskem okraju ugodne pogoje

(Konec prihodnjič)

Kaj smo lani pokupili v novomeškem okraju

Nemogoče je pokazati v številkah uporabo vseh življenjskih potrebščin v takem okraju kot je novomeški, kjer je še vedno tri četrtine kmečkega prebivalstva. Lahko pa ugotovimo porabo industrijskih proizvodov, ki jih proda trgovska in gostinska mreža. Statistični podatki o potrošnji živil (po trgovski mreži), industrijskih proizvodov ter alkoholnih in brezalkoholnih pijač v novomeškem okraju za leto 1953 dajejo kaj zanimivo sliko. Suhoparne statistične številke oživijo in nam povedo to in ono o naših potrebah, pa tudi razvadah in »muhah«.

NA PRVEM MESTU STA TOBAK IN VINO

Težke milijone smo lani popili in pokadili. Za vino in tobak smo zapravili precej več kot za kruh, vseh vrst moko, testenine in mast skupaj. Za ta živila smo izdali povprečno 2.135 dinarjev na osebo, za alkohol in tobak pa najmanj 2.650 dinarjev na osebo. Seveda so v tej številki zajeti le izdatki za tiste količine alkoholnih pijač, ki so jih gostinski obrati in trgovine prijavili. Koliko smo popili še izven gostinskih obratov in doma, statistika seveda ne more ugotoviti. Za tobak odpade povprečno tisoč dinarjev na osebo, oziroma, če računamo, da kadi največ 50 % ljudi, dva tisoč na kadilca. Največ smo pokadili v prvem tromesečju; takrat smo tudi kupovali razmeroma najdražje tobačne izdelke.

100 VAGONOV KRUHA IN 250 VAGONOV MOKE

Čeprav je v okraju toliko kmečkega prebivalstva, smo lani pokupili zelo veliko moke in kruha. Kruha okrog 16 kg na prebivalca, moke pa kar 37 kg. Ali v vsem letu: kruha nad 1 milijon kg, moke pa nad 2 in pol milijona (za kruh je to 100 vagonov, za moko pa 250 vagonov). Potrošnja kruha po tromesečjih kaže, da nižja cena vpliva na promet. Zlasti je to očito za bel kruh in pecivo. Potrošnja belega kruha je bila v prvem tromesečju, ko je cena padla, sedemkrat večja kot v drugem tromesečju. Hkrati se je znižala potrošnja črnega kruha od 225 tisoč kg na 87 tisoč. V četrtem tromesečju je potrošnja belega kruha, navzlic nadaljni pocenitvi, upadla, potrošnja črnega pa narasla.

SOL, SLADKOR IN 40 VAGONOV MESA

Soli porabimo navadno 10 do 11 vagonov v treh mesecih, lani pa smo jo v četrtem tromesečju pokupili kar 20 vagonov. Poleg večje potrošnje v jeseni in zimskih mesecih (zelje, koline) so vplivali na večji nakup tudi dogodki po osmem oktobru v zvezi s Trstom, ob izbruhu »potrošniške mrzlice«. Zanimivo je, da smo sladkorja porabili prav toliko kot soli — 8 kg na osebo.

Mesa smo pojedli lepo grmado: 33 vagonov govejega in telečjega, 7 vagonov pa svinjskega in slanine, masti 16 vagonov. olja 7 vagonov, torej mesa in maščob skupaj 64 vagonov. Olja bi nemara porabili več, pa ga je primanjkovalo prav v poletnih mesecih, ko je njegova »sezona«.

Razmeroma malo smo porabili koruznih izdelkov, le 12 vagonov, kar pa ne pomeni, da pri nas koruznik ni često na mizi. Koruze naši kmetje pridelajo veliko več kot pšenice in jo zato redkokdaj kupujejo. Sploh je bilo koruze in koruzne moke v trgovinah zelo malo, zato pa ima približno tako ceno kot krušna moka. Za sveže meso, mast, slanino in olje se je cena skozi vse leto nekoliko dvigala, pri vseh drugih živilih pa upadala, za belo moko in kruh skoraj za 50 %.

Prave kave smo pokupili zelo malo, komaj 200 kg vse leto, kar ni čudno, saj je bila povprečna cena 3.500 dinarjev za kg. Pozna se tudi, da je ljudje precej dobijo od svojcev iz Amerike.

OBLAČILA IN OBUTEV

Če izdatkom za živila v trgovinah prištejemo še izdatke za hrano v gostilnah in menzah, vidimo, da gre večidel našega zasebnega proračuna za hrano. Vendar se je lani zaradi znižanja cen povečal tudi promet z oblačilnimi potrebščinami. Bombažnim tkaninam se je cena znižala povprečno za 155 dinarjev pri metru, volnenim za 507 in svilenim za 144 dinarjev. Najbolj so se od prvega do četrtega tromesečja pocenile nogavice — za 105 dinarjev pri paru. Z znižanjem cen se je promet večal vse leto in je bil pri bombažnih tkaninah, nogavicah in svili proti koncu leta skoraj trikrat večji kot v prvem tromesečju. Največ smo kupovali bombažne tkanine — 3 m 35 cm na prebivalca —, veliko manj volnene (46 cm), najmanj pa smo pokupili svile (niti četrt metra na osebo). Nogavic pride nekaj več kot en par na posameznika.

Obutev je imela skoraj vse leto približno enako ceno. Kupovali smo predvsem kvalitetne čevlje, zlasti v zadnjem tromesečju. Povprečno je le vsak tretji prebivalec dobil nove čevlje. Prednost so imeli čevlji z usnjenimi podplati. Na sto čevljev je prišlo komaj 7 parov z gumijastimi podplati.

Pravijo, da se meri kultura nekega kraja tudi po uporabi mila. Porabili smo ga dobrih osem in pol vagonov, ali okrog 1 kg 30 dkg na osebo.

Končno naj omenimo še brezalkoholne pijače. Z njimi si nismo ravno preveč tešili žeje. Zanje smo zapravili komaj 4 in pol odstotka v primeri z vsoto, ki smo jo dali za alkoholne pijače.

Take so številke, ki jih za lanski promet v novomeškem okraju izkazuje trgovinska in gostinska mreža. In niso nezanimive!

Gospodarstvo v občini Velike Lašče dobro napreduje

Območje velikolaške občine je dokaj obsežno, saj ima 118 vasi in naselij. Svet je ves gričevnat, polja tako mala, da o kakem poljedelskem gospodarstvu sploh ni vredno govoriti. Pač pa znamo dobro ravnati z živino, in prav v živinoreji smo zadnje čase dosegli velik napredek in gospodarski uspeh. Vsi živinorejci v občini so združeni v živinorejski odsek pri svojih kmetijskih zdrugah. Doslej je še vedno najboljši odsek pri kmetijski zadrugi v Velikih Laščah. Pa tudi pri KZ Sv. Gregor ne zaostajajo veliko. Kajpak je bilo treba polno truda, da smo vzredili plemensko živino, toda to se nam sedaj dobro obrestuje. Le en primer: na plemenskem sejmu v Vel. Laščah lani 5. maja so živinorejci prodali za 7 milijonov dinarjev plemenske živine. Toda vsi ne morejo imeti dobre živine, ker imajo premalo zemlje, zato se del občanov preživlja z izdelovanjem suhe robe, oziroma z izdelki domače obrti. Ta je poleg živinoreje in gozdarstva najbolj donosna za občinsko gospodarstvo.

Občinski ljudski odbor Velike Lašče si prizadeva, da izboljša gmotni položaj posameznih vasi, zlasti v hribovitem predelu. Lani je občina investirala za gospodarski napredek svojega kraja 22 milijonov dinarjev. Veči del tega denarja se je porabil za elektrifikacijo 74 vasi. V najkrajšem času bo zasvetila elektrika 10 vasem turjaške okolice, letos pa tudi še v Rutah in če bo le mogoče tudi na Robu. Zlasti pereče vprašanje pri elektrifikaciji je napeljavanje daljnovoda, kakor je bil daljnovod iz Vel. Lašč v Turjak in kakor je potreben za v Purkače. Ljudje so sami silno veliko pomagali s prostovoljnim delom in s prispevki. Krepko jih podpira tudi okrajni ljudski odbor Kočevje; za daljnovode je obljubil več milijonov. Za elektrifikacijo vseh vasi je potrebnih nad 30 km daljnovodov.

Občinski odbor ima vse polno nalog, pa tudi nove že čakajo. Tako bo čimprej treba ustanoviti velik suhorobarski obrat, ki bi zaposlil precej delavcev in znatno pripomogel gospodarskemu napredku občine in posameznih družin.

G. b.

Gasilci iz Podturna pišejo

Gasilci v Podturnu so imeli 21. februarja svojo redno letno skupščino, ki sta ji prisostvovala tudi predstavnika okrajne gasilske zveze Novo mesto tovariša Sušteršič in Gregor.

Poročila odbornikov so pokazala, da je društvo lani doseglo lepe uspehe, tako pri gradnji novega gasilskega doma kot pri usposabljanju svojih članov. Dom so začeli graditi s 6605 dinarji, pa tudi nasprotnikov novega doma je bilo nekaj. Toda društvo se je s pomočjo množičnih organizacij pogumno lotilo dela in danes že stoji dom z veliko orodjarno, s trgovskim lokalom in prostorno dvorano, ki bo služila nele Podturnu, ampak tudi okoliškim vasem za kulturno življenje.

Ljudje so pri graditvi zelo veliko in radi pomagali. Lani je bilo opravljenih 4900 prostovoljnih delovnih ur, kar je po vrednosti 169500 dinarjev. Vse je bilo na delu, stari in mladi, marsikak večer je bilo pri domu po 40 ljudi, čeprav so imeli ves dan trdega dela za seboj.

Veliko zahvalo smo dolžni Okrajnemu ljudskemu odboru za vso pomoč pri gradnji doma, Gozdnemu gospodarstvu, ki nam je darovalo les, Lesnoindustrijskemu podjetju, ki nam je črtalo dolg, Gasilski zvezi, kmetijski zadrugi v Toplicah in občinskemu odboru. Vsi so nam veliko pomagali. Ne smemo pozabiti tudi naših množičnih organizacij in vaščanov sosednih vasi. Dom še res ni povsem urejen, še bo treba preskrbeti denarnih sredstev, pa upajmo, da nam bo tudi to čim prej uspelo.

Pereče vprašanje so cevi. Kako naj na pr. gasimo poslopje, oddaljeno od vode 200 metrov, ko imamo samo 140 metrov cevi? To zadevo bo moralo društvo s pomočjo okrajne gasilske zveze rešiti čim prej. Poslej bo potrebno več vaj na prostem, z orodjem in motorko, za strokovnejšo usposobitev bo pa treba nekaj članov poslati na tečaje.

M.

Konjski šport v Šentjerneju

Klub za konjski šport v Šentjerneju je imel svoj občni zbor. Zbralo se je kar lepo število priznanih konjerejcev in ljubiteljev konjskega športa.

Predsednik Kovačič je v svojem stvarnem in izčrpnem poročilu povedal tudi marsikatero pikro na račun tistih, ki bi lahko sodelovali, pa stoje ob strani. Njegovo poročilo so še dopolnili dr. Saje, Somrak in Marinč. Finančno stanje kluba je sicer skromno, vendar aktivno, kakor je poročal blagajnik Strojina. Občni zbor se je zahvalil OLO Novo mesto, ki je podprlo klub z izdatno subvencijo.

Po temeljitem razgovoru so bili sprejeti sklepi za povzdigo konjereje, za nabavo plemenskih živali, žrebcev, in za podelitev premijskih nagrad in za vzgojo mladega kadra.

V nov upravni odbor, ki mu spet predseduje Franc Kovačič, so bili izvoljeni tudi mladi člani, ki bodo gotovo prizadevno delali za povzdigo konjskega športa v Šentjerneju in za njegov sloves.

-č

ČLANI CIRILMETODIJSKEGA DRUŠTVA SO ZBOROVALI

Pretekli teden so zborovali v Novem mestu člani CMD katoliških duhovnikov novomeškega okraja. Glavni referat »Duhovniška društva tudi utrjujejo bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi« je imel predsednik Pokrajinskega odbora CMD za Dolenjsko, g. Lojze Žabkar iz Črnomlja. O delu GO CMD iz Ljubljane je poročal tajnik g. Janko Žagar.

Čebelarji niso zadovoljni

Občni zbor čebelarskega društva v Dol. Toplicah je pokazal nezaupanje čebelarjev do čebelarske zadruge. V čebelarski družini je vključenih le 22 čebelarjev, ostalih 71 čebelarjev pa niso člani. Odbor je prigovarjal čebelarjem, da se vpišejo, pa so pristop zavrnili, češ da čebelarska zveza ne daje čebelarjem potrebne podpore in da jim je članek v Slov. Poročevalcu o dogodkih v čebelarski zvezi odprl oči. Čebelarji so se tudi pritoževali na slabo poslovanje čebelarske zadruge — že spomladi so naročili panje, pa jih še sedaj niso dobili. Prav tako se jim zdi sladkor za pitanje čebel predrag, želijo pa tudi, da bi ta pitalni sladkor ne dobivali mešan z žaganjem ker to dela nesnago v čebelnjaku in je pravo leglo črvov.

Enako so se pritoževali glede pitališč, ker iz okuženih krajev tudi zdravih čebel niso smeli prevažati na pašo, med tem ko je v okužene-blokirane kraje dovoljeno prevažati panje na hojevo pašo.

Ker so vse te stvari rodile med čebelarji nejevoljo, so prisotni čebelarji sklenili, da občni zbor zaključijo brez volitev novega odbora. Stari odbor naj ukrene vse potrebno, da se razmere v čebelarski zvezi izboljšajo. Če ne bodo uspeli, naj pa poskrbijo za likvidacijo čebelarske družine.

D. G.

Na Dvoru so ustanovili kulturno-umetniško društvo

Na predlog občinskega ljudskega odbora in ostalih krajevnih organizacij so na Dvoru ustanovili kulturno-umetniško društvo in mu dali ime narodnega heroja Staneta Rozmana, ki je bil padel v bližini Dvora.

Ustanovnega občnega zbora novega društva, 26. februarja, se je udeležilo lepo število mladine z Dvora, Sadinje vasi in ostale okolice, pa tudi starejših, ki so pripravljeni sodelovati. Vseh udeležencev je bilo 72, kar priča, da je med ljudmi veliko zanimanja za kulturno-prosvetno delo. Pripravljalni odbor je povabil na občni zbor tudi pionirje, da že takoj vključijo tudi najmlajši naraščaj, kar je treba še posebej pohvaliti.

Med člani, zlasti mladino, je veliko dobrih igralcev, kar so že pokazali z delom v svoji igralski družini, in pevcev, veseli jih pa tudi godba.

Občinski ljudski odbor, ki vneto skrbi za kulturno dejavnost v svojem kraju, je nabavil novemu društvu harmoniko, gasilci so poklonili klarinet, s skupnimi močmi bodo pa poskrbeli še za ostale inštrumente.

Ženski pevski zbor, ki šteje 15 pevk, se marljivo pripravlja za proslavo 8. marca. Ta zbor in mladinski mešani zbor vodi učiteljica Rezka Kulovčeva.

V okviru svojega kulturnega društva bodo ustanovili tudi športno sekcijo, ker je zanjo med mladino veliko zanimanja.

Težave ima novo kulturno-umetniško društvo Staneta Rozmana s prostori. Za dvorano so uredili staro garažo in postavili majhen oder. Manjka jim pa kulis. Toda ker je na Dvoru lepa sloga med organizacijami in ker občinski odbor in kmetijska zadruga podpirata kulturno življenje, bo novo društvo lahko dobro uspevalo. Zadruga je že obljubila za kulturne namene 100.000 dinarjev.

Novemu društvu predseduje Dušan Zupančič, tajnica pa je Rezka Kulovec.

A. Z.

Vesti iz Butoraja

Da tudi pri nas gibljemo in skušamo vzporedno z drugimi kraji napredovati, je izpričala nadvse lepa udeležba na letnem občnem zboru prostovoljnega gasilskega društva. To je bila druga redna skupščina našega mladega društva, ki pa vidno napreduje. Sprejeli smo sklep, da zgradimo gasilski dom. Rastoči kup gramoza za novi dom dokazuje, da ne bo ostalo samo pri sklepu. Takoj ko izgine sneg, bomo začeli pripravljati gradbišče, dovažati kamenje in drugo gradivo ter upamo, da bo dom že letos pod streho.

Tudi naša mladina ne drži rok križem. Pridno študira igro »Skopuh«, katero bodo v kratkem uprizorili.

Pripravili smo se za škropljenje sadnega drevja, pa nam vreme še nagaja. Kapar San Jose je tudi pri nas močno razširjen in neusmiljeno mori staro in mlado drevje. Vseeno pa so še ljudje, ki mislijo, da nevarnost ni tako huda. Vsi bi bili veseli, da res ni, toda na žalost našemu sadnemu drevju bije zadnja ura, če se ne bomo vsi složno postavili v boj proti škodljivcu z vsemi sredstvi. Sedaj je čas, da pohitimo s čiščenjem, da bo škropljenje bolj uspešno, pa tudi na gnojitev ne smemo pozabiti.

Mnogo slabe volje nam povzroča izvajanje zakona o sečnji lesa. To, da je treba gozd zaščititi, popolnoma razumemo, ne razumemo pa, da se prošnje za sečnjo lesa vlagajo v zgodnji jeseni, dobimo pa jih nazaj na koncu zime. Naš kmet je navajen, da si pozimi naseka les in zvozi domov in tako izkoristi čas in sneg, ko je živina še spočita. Spomladi, ko se začne delo na polju in v vinogradih, ni časa sekati in pripravljati drv. Letos pa jih bomo morali, ker nam zaradi te birokratske coklje logar ni utegnil odkazati na panju ali žigosati posekani les.

Lepo število naročnikov Dolenjskega lista dokazuje, da so ljudje z njim zadovoljni in zato upamo, da se bo število še povečalo.

Zorenčan

SOLEA EMULGIT za SONČENJE
ULTRA OLJE za višinsko sonce

Žena in dom

Učimo otroke prav govoriti!

Da se bo otrok v šoli in poznej v življenju dobro obnesel, ga moramo predvsem naučiti dobro govoriti. Čim bo pričel prelivati glasove v prve besede, bo naloga staršev, da ga bodo učili prav govoriti. Mnogi tri do štiriletni otroci že lahko jasno in razločno govore, do petih let pa je živčni sistem večina otrok že tako dozorel, da morejo (če nimajo n. pr. zajčje ustnice, napak v nosni votlini ali čeljustih) čisto razločno govoriti. Vendar je velik odstotek šolskih otrok, ki imajo govorne napake, odnosno takih, ki prinesejo napake otroškega govora še v šolo. Za to pa ne smemo iskati vzrokov le pri otrocih, kajti vzroki so prepogosto prav pri starših.

Otroci, pa tudi mnogi starši ne vedo, da se ustvari drugačen glas, če konico jezika povesijo malo niže, če ustnice bolj ali manj odpro, zaokrožijo ali raztegnejo. Ko se torej otrok uči govoriti, se mnogo menimo z njim. To delajmo tako, da nas bo gledal, pri čemer nas bo nehote posnemal in pričel besede pravilno izgovarjati. Večini otrok bo zadostovalo, da bodo slišali jasen in pravilen govor staršev, pa bodo tudi sami začeli prav govoriti. Otrok je najsposobnejši, da se nauči pravilne izgovarjave takrat, ko se najbolj razvija (v zgodnjih predšolskih letih) in zato je treba v teh letih predvsem paziti na to, kako se nauči govoriti. Seveda pa vsi otroci ne morejo dobro posnemati govora odraslih in jim ostanejo govorne napake, to je, govorijo slabo in nerazumljivo. Z njimi je treba k zdravniku — specialistu za nosne in ustne bolezni.

Preden pa iščemo pomoč pri zdravniku, poiščimo vzroke za slab govor pri sebi. Nismo morda z otrokom »govorili otroško« t. j. oponašali njegovo govorico, njegovo čebljanje, vsem stvarem dajali pomanjševalne končnice, uporabljali črki »l« in »j« namesto »r«, — ker smo mislili, da se tako bolj približamo otrokovemu govoru? A če je tako otroško čebljanje zanimivo za odrasle, je škodljivo za otroke.

Če z otrokom ne govorimo prav, ne moremo tega od njega pričakovati. Otrok pa se tudi takega čebljanja le težko odvadi, hkrati pa ga otroci pri igri zaradi tega pogosto dražijo in se mu posmehujejo, v šoli pa mu to dela še posebne težave. Govorimo torej z otroci pravilno, počasi, kulturno, ne kvarimo besed, ne uporabljajmo spakedrank, govorimo zlasti lepo slovensko — pa bo tako govoril tudi otrok in v šoli mu jezik ne bo delal nepotrebnih težav.

Da otrok slabo govori, je morda kriv njegov slab sluh, ki mu je ostal kot posledica kakšne otroške bolezni. S takim otrokom se prav tako napotimo k zdravniku, da ugotovi, če mu je mogoče pomagati. Z njim še prav posebno pazljivo ravnajmo in poizkusimo doseči, da nas bo skrbno poslušal. Ponavljajmo besede, ki jih težko izgovarja, to so zlasti besede, ki imajo mnogo šumnikov (š, č, ž, šč) in besede s črko »r«. Pri tem pa ne izgubimo potrpljenja! To delo zahteva zelo veliko vztrajnosti, potrpljenja, predvsem pa ljubezni. S posmehovanjem in kaznijo ne dosežemo ničesar! Otrok bo postal edinole zagrenjen, trmast in bo raje molčal, kot da bi bil zaradi slabe govorice karan.

K zdravniku moramo seveda tudi z otrokom, ki vse huje jeclja, da ugotovi, če ni jecljanje posledica živčnih motenj. Tak otrok potrebuje še posebno skrbne starše, ki mu pomagajo odpraviti, ali pa vsaj omiliti njegovo govorno napako. Če pa je jecljanje le posledica oponašanja drugega jecljavčka, otroka nekaj časa ne puščajmo v takšno družbo, pa bo sam od sebe pozabil jecljati. Tudi za take otroke velja, da kazen doseže prav nasprotno!

Če bomo v šolo poslali otroka, ki bo lepo in prav govoril, bomo lahko zadovoljni ob zavesti, da smo ga tozadevno prav vzgojili.

Z. G.

Koncert okrajnega pevskega zbora prosvetnih delavcev v Novem mestu

Novoustanovljeni Okrajni pevski zbor prosvetnih delavcev okraja Novo mesto je priredil 20. februarja 1954 v Domu ljudske prosvete svoj prvi koncert in takoj s tem prvim nastopom dosegel tako zaviden uspeh, da smo ne samo Novomeščani, ampak tudi ves okraj lahko ponosni, da smo prišli končno do tako kvalitetnega mešanega, ženskega in moškega pevskega zbora.

Prof. Ervina Ropasova je pokazala s tem svojim zborom vse svoje pevovodske vrline in znanje. Če pomislimo, koliko težav je bilo z vežbanjem zbora, katerega člani so morali prihajati na vaje iz najrazličnejših, deloma zelo oddaljenih krajev, se moramo čuditi, da je prof. Ropasovi uspelo v tako kratkem času uglasiti pevce v toliki meri, da smo imeli pri koncertu vtis, da poslušamo zbor, ki ima za seboj že nekaj let vaj in nastopov.

Od pesmi mešanega zbora je bil morda najboljši »Vasovalec«, s katerim se nam je predstavila prof. Ropasova tudi kot nadarjena skladateljica. Pa tudi ostale pesmi mešanega zbora so bile podane zelo dobro in pri pevcih smo ugotovili veliko disciplino, čisto intonacijo in jasno vokalizacijo — tudi pri pesmih, katerih tekst nam ni bil poznan, se je z lahkoto razumelo vsako besedo — skratka, vse odlike, ki se zahtevajo od reprezentativnega kvalitetnega zbora.

Iste vrline sta pokazala tudi ženski in moški zbor. Ženski zbor je zapel s finim podajanjem tri pesmi, moški pa Ipavčevo »Planinsko rožo« in Mirkovo »Na trgu«. Solo v »Planinski rožici« je zapel odlično naš znani baritonist tov. Ferdo Gernedel.

Na zaključku koncerta je zapel mešani zbor znano Schwabovo »Dobro jutro« s spremljavo orkestra, za katero je žel zasluženo priznanje.

Ustanovitev Okrajnega pevskega zbora prosvetnih delavcev je za nas pomemben kulturni dogodek. S svojim prvim koncertom je zbor že pokazal, da je pevska družina, ki bo s svojim delovanjem poživila pevsko glasbeno življenje ne samo v Novem mestu, ampak v vsem okraju. Zbor je številčno, po kvaliteti glasov in po vrlinah, ki smo jih gori omenili, za naše glasbeno življenje velika pridobitev in bo imel brez dvoma tudi na podeželske pevske zbore našega okraja močan vzgojni in spodbujajoči vpliv. Hvaležni smo ljudski oblasti, ki je ustanovitev zbora z izdatno pomočjo omogočila. Pevkam in pevcem s pevovodkinjo na čelu pa vse priznanje za njih trud in požrtvovalnost.

Ustvarili so nam končno kvaliteten pevski zbor, katerega smo v Novem mestu že toliko časa težko pogrešali. Pri koncertu je zaigral tri komade tudi orkester KD »Dušan Jereb«, ki ga je vodil Ivo Mitag. Prof. Marjanca Kalanova pa je zapela z njej lastno muzikalnostjo in dovršenim podajanjem Straussovo »Podoknico«, Baranovičevo »Črn — bel« in ljubko »Za kratek čas« našega rojaka V. Barleja. Spremljal jo je na klavirju pianist Stane Fink, ki se je zopet pokazal kot izredno sposoben in diskreten spremljevalec.

Vsi sodelujoči, zlasti zbor, njegov pevovodja in solisti so želi od hvaležnih poslušalcev, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, obilo zares zasluženega priznanja.

J. Mikolič

Predavanje in film o živinoreji v Ambrusu

Državni zavarovalni zavod (DOZ), podružnica Novo mesto, ima že skoraj vseh vrst zavarovanja, da zaščiti ljudsko premoženje in poskrbi za dvig gospodarske moči naše socialistične države. Svet novomeške podružnice je sklenil, da bo dal svoj prispevek našemu podeželju tudi s predavanji in filmi o živinoreji in čebelarstvu, hkrati pa opozoril kmete, kako potrebno je zavarovati tudi živino. Prvo tako predavanje je bilo 30. januarja v Ambrusu, 31. januarja pa v Predgradu (Bela krajina) in v Dobrniču, torej v krajih, ki so oddaljeni od prometnih zvez.

Veliki letaki, ki jih je napravil živinorejski odsek KZ v Ambrusu, so privabili že dobro uro pred začetkom lepo število gospodarjev in gospodinj. Bilo je tudi veliko mladine, kar je treba še posebej pohvaliti, saj ti bodo bodoči gospodarji in gospodinje. Bilo je nad 400 ljudi.

Ambruški in okoliški kmetje so v letih NOB utrpeli ogromno škode. Tu je bila že pred vojno močno razvita živinoreja, od tu so mesarji gonili najbolj rejeno govedo za zakol, živinorejci pa so mogli iz tega sektorja nabavljati tudi lepe plemenjake. Po vojni si mnogi še niso mogli urediti gospodarstev, posvetili pa so mnogo skrbi in pažnje živinoreji, tako da je število glav govedu zelo naraslo, vendar pa še ne ustreza po pasmi in kvaliteti, kar zahteva časa, je pa to največja želja in skrb vsakega Suhokrajčana.

Poteku predavanja in filmu so vsi udeleženci z zanimanjem sledili in postavili tudi nekaj vprašanj o ravnanju z živino, o prvih znakih obolenja in prvi pomoči. Zanimali so se tudi za zavarovanje živine, katero je v tem sektorju najbolj zajeto in razširjeno. Težava je le v tem, ker v zimskih mesecih nimajo nikakega zaslužka in zato ne razpolagajo z gotovino. Tudi to vprašanje bodo rešili takoj spomladi, saj jim ni nobeno delo pretežko. Pomanjkanje je občutnejše tudi zaradi lanske spomladanske suše, ki je te predele občutno prizadela. Toda kljub vsem tem težavam Suhokrajčani ne kažejo slabe volje.

V Sušju ni suše v prosvetnem delu

V Sušju pri Ribnici je precej živahno. Mladinska igralska skupina vneto pripravlja uprizoritev Finžgarjeve Verige; igrali jo bodo v drugi polovici februarja. V zadružnem domu je pa bilo zadnje dni več poučno kmetijskih predavanj iz cikla predavanj, ki jih je organizirala okrajna zadružna zveza Kočevje po okraju. Predavanja so bila prav dobro obiskana.

Zelo lepa udeležba je tudi na gospodinjskem tečaju. Bilo je toliko prijavljenk, da so morali tečaj razdeliti v dve skupini. V kratkem bodo pričeli še krojni tečaj. Radi bi pa videli in slišali na odru tudi pevce.

V letošnji zimski sezoni moramo sploh pohvaliti živahno kulturno dejavnost SKUD-ov, KUD-ov in mladih igralskih skupin v kočevskem okraju. Na svojih odrih so uprizorili vrsto odrskih del, tudi težjih, ter gostovali z njimi tudi v soseščini. Pogrešamo pa nastopov pevskih zborov, da bi našo lepo pesem posredovali ljudem na vasi. Upamo, da se bodo v bližnji prihodnosti tudi pevci na Kočevskemu razživeli.

-em

Izdelujeno steklene gumbe in stekleno galanterijo vseh vrst. Vsem odjemalcem Dolenjske se priporoča

Tovarna steklenih izdelkov SLOVENSKA BISTRICA

Ob letošnjem osmem marcu

Olajšajmo delo materam in ženam

Izredno veliko zanimanje za zimske gospodinjske tečaje in velika udeležba na njih kažeta, da si skoraj sleherna žena želi storokovne izobrazbe, da želi postati čimboljša gospodinja, ki bo znala ne le dobro kuhati, pač pa tudi dobro gospodariti. Skoraj vse si žele, da bi znale same sešiti preproste obleke, splesti nogavice, jopico in pod. za sebe in družino. Po statističnih podatkih gre približno polovico denarja za potrošne predmete skozi roke gospodinj. Iz čisto gospodarskih razlogov je torej važno, da zna gospodinja vsak dinar dobro obrniti.

To, kar smo v razvijanju naprednega gospodinjstva skušali doprinesti po vojni s kratkimi gospodinjskimi tečaji, je treba v bodoče nadomestiti s stalnimi gospodinjskimi šolami, stalnimi in potujočimi tečaji, z gospodinjskimi biroji, s svetovalnicami za gospodinjsko pomoč in v doglednem času z obveznim poukom gospodinjstva v šolah.

V vseh republikah naše države so začeli ustanavljati ženska društva za napredno gospodinjstvo. V Sloveniji

BO IMEL NOVOMEŠKI OKRAJ PRVI POTOVALNI GOSPODINJSKI TEČAJ V REPUBLIKI? — POTOVALNI GOSPODINJSKI TEČAJI, GOSPODINJSKE POSVETOVALNICE IN BIROJI ZA GOSPODINJSKO POMOČ: VSE TO NAM ŠE MANJKA.

mamo zavod za proučevanje naprednega gospodinjstva, v Grobljah pri Domžalah da dvoletno višjo gospodinjsko šolo, ki bo to jesen že dala prve kvalificirane moči te stroke. Enotno društvo za napredno gospodinjstvo bo povezalo vse strokovne moči, svoje podružnice pa bo imelo v vsakem okraju. Vsak okraj bo moral imeti tudi vsaj eno stalno gospodinjsko šolo poleg drugih ustanov za pospeševanje naprednega gospodinjstva.

Novomeška podružnica, ki jo vodi ljudski poslanec ing. Vilma Pirkovič s pomočjo 12 članov, že zelo agilno dela in uresničuje svoj nadvse koristen načrt. Na širšem posvetu na OLO Novo mesto so žene 27. februarja predložile obširen, toda stvaren načrt za gospodinjsko izobraževanje, ki so ga pripravile skupno s Svetom za prosveto OLO Novo mesto in ki zasluži vso pozornost in podporo

V novomeškem okraju je sedem starejših strokovnih gospodinjskih učiteljic, 8 tovarišic pa bo končalo višjo gospodinjsko šolo v jeseni. Zanimivo je, da je četrtina udeleženk višje gosp. šole v Grobljah iz novomeškega okraja. Po načrtu, ki ga je predložila podružnica društva za napredno gospodinjstvo, bi začeli takoj z enim, v jeseni pa z drugim potujočim gospodinjskim tečajem. Tak potujoči tečaj bo imel dve dobri učiteljici, pa tudi vse potrebne pripomočke za uk, kot je n. pr. oprema za kuhinjo, šivalni stroj in pod. Tečaj, katerega bo lahko obiskovalo do 25 tovarišic, bi ostal v enem kraju 3 do 4 mesece. Prvenstveno bodo pri tem upoštevali najbolj oddaljene vasi. Pouk v tečajih bo brezplačen. V enem letu bo šlo lahko skozi tak potovalni tečaj okrog 100 tovarišic. Oprema za tečaj bi stala okrog 235.000 din.

Poleg potujočih tečajev nameravajo še letos organizirati tečaj na stalnem kraju. Obiskovale ga bodo lahko tovarišice iz mesta in bližje okolice. V mestu bo tudi gospodinjska posvetovalnica, kjer bo lahko vsaka dobila strokovne nasvete za gospodinjstva in vsakdanjega življenja. V Novem mestu je potreben biro za gospodinjsko pomoč, katerega že imajo po drugih mestih; bil bi v veliko pomoč zaposlenim in bolnim gospodinjam. Novomeška podružnica si bo vztrajno prizadevala, da se postopoma uvede obvezen pouk gospodinjstva vsaj v šolah v večjih krajih.

Naloga nas vseh, ne samo žena je, da pomagamo uresničiti zamisel množičnega ljudskega izobraževanja, da se uvrstimo tudi v tem pogledu med najnaprednejše države na svetu. To naj bo naš sklep ob letošnjem 8. marcu.

DEKLETA IN ŽENE V ZILJAH SKRBE ZA IZOBRAŽEVANJE

Nedaleč od Preloke, precej strmo nad Kolpo, stoji vasica Zilje, iz nje pa se ponosno dviga nova šola, ponos vseh Ziljanov. V tej šoli so se ziljska dekleta in žene izobraževale letošnjo zimo v kmetijsko-gospodinjskem tečaju, prvem v tej vasi. Udeležilo se ga je 19 tečajnic. Kmetijski tehnik iz Črnomlja jim je predaval o živinoreji in ovčjereji ter odgovarjal na razna vprašanja. Dvakrat jih je obiskala medicinska sestra z Vinice, s katero so se tečajnice lahko prav po domače porazgovorile. Predavala je tudi domača učiteljica, tako da tečaj ni bil zgolj praktičnega značaja.

Uspeh tečaja je bil lepo viden, ko so Ziljanke za zaključek 13. februarja v lepo pripravljenem razredu sprejele in pogostile povabljene goste. V imenu okrajnega ljudskega odbora jih je pozdravil Franc Košir in poudaril v svojem nagovoru, da je ta, sicer se skromni začetek, za Zilje velik korak naprej. Ziljani imajo veliko prizadevanosti in željo iskreno sodelovati z ljudsko oblastjo za splošni napredek. Pri gradnji nove šole so z udarniškim delom pokazali, kako razumejo pomen izobrazbe, napredka in kulturnega dela. Spregovorila je tudi tajnica zveze žen zadružnic in obljubila, da bo zveza z vsemi močmi skrbela za dvig kulturne ravni kmečke žene. Še nikjer ni bila tako prisrčno sprejeta, je poudarila, kakor med Ziljankami in Preločankami.

Sekretar SZDL Čadonič Marko iz Balkovcev je orisal težkoče ljudi tega okraja in prosil, da bi vodilni ljudje in kmečki strokovnjaki večkrat prišli mednje, in jim pomagali, da bodo gospodarili napredno in smotrno, čeprav so tako oddaljeni od središč. Tovariš Košir je zavednim Ziljanom obljubil vsestransko pomoč. L.

Ob izdajanju novih članskih izkaznic SZDL

Po statutu, ki je bil sprejet lani na kongresu SZDL Jugoslavije, morajo vsi člani organizacije dobiti članske izkaznice. Dosedanje izkaznice OF bodo zamenjane z novimi, ki bodo v vsej državi za člane SZDL enotne. Občinski in mestni odbori SZDL čakajo samo še na štambiljke, nakar bodo pričeli izkaznice razdeljevati.

V razdeljevanju izkaznic pa odbori SZDL ne smejo videti zgolj administrativne naloge. Gre za važno politično delo, ki naj bo povezano z obravnavanjem ostalih organizacijskih nalog SZDL. Izkaznice razdeljujemo na množičnih sestankih članstva SZDL. Povabimo na te sestanke tudi nečlane; odbor SZDL naj pripravi temeljito poročilo o svojem delu in stanju v organizaciji. S člani in nečlani naj prouči položaj v domačem kraju in sprejme načrte za bodoče delo organizacije. V vrste Socialistične zveze vključimo ob tej priliki vse, ki so doslej z delom dokazali, da jim je pri srcu napredek naše domovine. Preglejmo vrste volilnih upravičencev in članov SZDL, pa bomo videli, da v naših vrstah še vedno ni marsikoga, ki ima vse pogoje za članstvo. Posebno pažnjo posvetimo mladini. Vsak mladinec in mladinka, ki ima volilno pravico, je lahko tudi član SZDL.

Na sestanku, kjer bomo razdeljevali članske izkaznice, se pogovorimo tudi o članarini. Plačevanje članarine je eden izmed dokazov, da smo zavedni člani najbolj množične politične organizacije. Mnogo je primerov, da zaradi malomarnosti odborov SZDL člani niso poravnali vse članarine. Ne bodimo zato preozki pri izdajanju novih izkaznic! Članarina znaša tudi vnaprej 5 din na mesec.

O primerih, kdo izmed dosedanjih članov SZDL naj ne dobi nove izkaznice, naj odločajo člani na množičnem sestanku. Imamo redke državljane, ki s svojim vedenjem in slabim delom ne zaslužijo, da bi bili vredni ostati člani SZDL. V Socialistični zvezi delovnega ljudstva je mesto za slehernega poštenega graditelja naše socialistične družbe. Takih ljudi je v naši državi čedalje več in vedno bolj redke so vrste tistih posameznikov, ki jim enakopravnost poštenih ljudi in delo za narodovo bodočnost smrdita.

Razdeljevanje novih članskih izkaznic naj bo torej važno politično delo naših organizacij. Množični sestanek SZDL naj bo hkrati obračun dosedanjega dela organizacije, slovesnost za člane organizacije in zbor, na katerem bomo sklepali o novem delu odbora in članstva SZDL. Posvetimo mu zato vse skrb in še v marcu dobro opravimo nalogo, ki stoji pred nami.

Perice pod Hluparjevim mlinom na Krupi perejo za partizane (fotografiral Peter Romanič spomladi 1945)

Za srečo in bodočnost naših otrok

ODPRTO PISMO OBČINSKIM KOMITEJEM ZK IN OBČINSKIM ODBOROM MNOŽIČNIH ORGANIZACIJ OKRAJA ČRNOMELJ

Na pobudo nekateri članov okrajnega odbora SZDL je bil v Čromlju postavljen okrajni iniciativni odbor za ustanovitev Društva prijateljev mladine v občinskih središčih. V Črnomlju in Metliki društvi že delata, vendar osamljeno, brez tesnejšega sodelovanja in skrbi ZK in SZDL.

Društvo prijateljev mladine ima široko in resno področje dela, kjer ni dovolj samo razpravljati in ugotavljati stanje med organizirano in neorganizirano mladino, temveč je treba konkretno delati za korist mladine.

Občinski odbori vseh organizacij naj bi takoj začeli pomagati ustanavljati društva. Poskrbijo naj, da bodo v odbore prišli ljudje, ki bodo hoteli in znali delati z mladino. Za volitve je treba izkoristiti roditeljske sestanke in se temeljito povezati tudi z vodstvom in učiteljskim kadrom šole. Da bo članstvo društva seznanjeno tudi s kriminaliteto, je treba pritegniti, kjer je možno, tudi poklicne sodnike in sodnike porotnike. Odbori naj bi si napravili načrte za delo, primerne krajevnim razmeram. Okrajni iniciativi odbor je pripravil za delo sledeče načrte:

Na vsak način je treba v Beli krajini začeti ustanavljati otroške vrtce; mesti Črnomelj in Metlika imata za to vse pogoje. Dobiti je treba potrebna denarna sredstva za opremo vrtcev, ki naj bodo urejeni načrtno po vseh pedagoških in higienskih predpisih, na jesen pa dobiti strokovno usposobljeno učno moč. Na tajništvu sveta za prosveto in kulturo boste v tem pogledu našli vso pomoč v nasvetih in po možnosti tudi v denarju. Zavedajmo se, da je črnomeljski okraj edini, ki nima niti enega otroškega vrtca, kot da ni znanja in vzgoje potrebnih predšolskih otrok.

Društva naj bi razpravljala tudi o usmerjanju mladine v poklice, za kar naj bi izkoristila roditeljske sestanke in vzgojne posvetovalce, ki so na nekaterih šolah. V Beli krajini poznamo samo šivilje, mizarje, kovače, za kaj drugega se belokranjski otrok že ne zna več odločiti, ker enostavno ne pozna drugih poklicev, ki imajo bodočnost. V tej zvezi naj bi članstvo seznanjalo starše in mladino o nujnosti osemletne šolske obveznosti. Koliko otrok ostane brez možnosti nadaljevanja izobraževanja, ker neredno hodijo v šolo; vodstvo šole jim ne more izdati potrebnega spričevala. Predvsem je treba vzgajati tudi starše, da ne bodo krivci nesreče lastnih otrok. Kaj naj na primer počne fant, ki je izpolnil štirinajst let in je izdelal štiri razrede osnovne šole? Niti najnavadnejši obrti se ne more posvetiti.

S člani odbora, ki stanujejo izven občinskega središča, naj društva skrbe za eno in dvostranske sirote. Zavedajo naj se, da ni samo denarna pomoč tista, ki jim pomaga. Zanimanje kako otrok živi, kako se uči, kako skrbstveni organi opravljajo svoje dolžnosti, občasna vabila v domače kroge, to bodo lepe poteze članov vašega društva, kajti ni dovolj, da samo od časa do časa delamo spiske teh otrok.

Ena važnih nalog naj bi bila tudi pomnožitev naročnikov vzgojnega lista »Mladi svet«, ki na poljuden način pripravlja vzgojitelje doma in v šoli za pravilno vzgojo. Nadalje naj bi stalno sodelovali pri pripravah za roditeljske sestanke po šolah in se jih seveda tudi aktivno udeleževali, ker se le prerado zgodi, da ti sestanki izzvene v golo zanimanje za ocene učencev.

Društvo prijateljev mladine ne more mimo vsebine dela mladinskih organizacij. Prav gotovo bo med članstvom kdo, ki bo mladini pomagal najti sredstva za ureditev okusne čitalnice in knjižnice, za nabavo šahov, ki jim bo pomagal organizirati krajše in daljše izlete po naši ožji in širši domovini.

Taka približno naj bi bila vsebina dela Društev prijateljev mladine. Prepričani smo, da je v Beli krajini dovolj požrtvovalnih in razgledanih ljudi, ki bodo z vnemo delali za dobro in lepo življenje naše mladine.

Okrajni iniciativni odbor za ustanavljanje Društva prijateljev mladine v Beli krajini

Sadjarski tečaj v Šentjerneju

Minulo soboto in nedeljo je bil pri nas zelo uspel sadjarski tečaj, ki ga je priredil občinski ljudski odbor. Prišlo je okrog 150 mož in fantov, ki so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem ing. Lojzeta Hrčka iz Grma, ki je nazorno in razumljivo predaval o sadjarjevih delih in sadnem izboru. Tudi praktično so se udeleženci seznanili z izvedbo del na sadnem vrtu. Govoril je tudi o vinogradništvu in trsnem izboru za naše kraje. Janko Zalokarjev, ki si kot odbornik KZ zelo veliko prizadeva za dvig sadjarstva v naši dolini, je govoril o škropljenju sadnega drevja in o ustroju škropilnice.

Poslušalci so prirediteljem in predavateljem iskreno hvaležni za koristne nasvete in navodila. —č

Postanite člani Prešernove družbe!

Stevilo članov Prešernove družbe v Novem mestu tudi letos lepo narašča. Oba poverjenika, skupaj z nekaterimi kolektivi, sta vpisala do 31. januarja 311 naročnikov. V Tovarni lesnih izdelkov je bilo lani 83 naročnikov, letos pa kaže, da se bo število dvignilo precej nad sto in bo skoro vsak drugi delavec član Prešernove družbe. V prizadevanju za slovensko knjigo bo to nemara najboljši delavski kolektiv v okraju, po zaslugi 18-letnega sekretarja mladine Bojana Bukovca, ki ves prosti čas porabi za nabiranje naročnikov ne le v tovarni temveč tudi doma, na področju Gor. Sušic in Laz, kjer je požel prav lepe uspehe.

Podjetje »Železnina« je lani postalo ustanovni član s 25.000 dinarji, letos pa je že, kot prvo, poslalo podpornino 5000 dinarjev. Prav tako je nakazal 5000 dinarjev občinski ljudski odbor Gotna vas, navzlic finančnim težavam, ki jih tarejo, ker se zaveda pomena Prešernove družbe.

Nekateri posamezniki in kolektivi so pristopili kot podporni člani z zneskom 500 dinarjev — Kolar Franci, Moretti Jože, Muren Nane, mizar Barbič iz Kandije, krojač Novak Ciril, Golob Ludvik, zidar Zagar Ivan, Kobše Franc in stari kmet Jakše Karel, vsi trije z Broda, sindikat »Krke« in mizarstvo na Trdinovi cesti.

Vabimo tudi druge, da postanejo podporniki, vsaj z najnižjim zneskom 500 dinarjev. Kdor pa tega ne zmore, naj se prijavi kot član. Za članarino 240 dinarjev (in 20 din za poštnino) bo prejel decembra štiri lepe in vredne knjige ter koledar za leto 1955. Pet knjig za 240 dinarjev — to je malone zastonj. To naročnino lahko plačujete tudi v obrokih. Poskrbimo, da bo Novo mesto na častnem mestu po številu članov naše pomembne Prešernove družbe.

Pred dnevi je sklenil tudi Okrajni ljudski odbor Novo mesto podpreti Prešernovo družbo z ustanovnino; vplačal bo 25.000 dinarjev. Delovni kolektivi, društva, organizacije — posnemajte!

Vodstvu Prešernove družbe v Ljubljani pa priporočamo, da podaljša rok vplačevanja letošnjih naročnin do 1. junija. Dolga zima je občutno prizadela žepe mnogih delavcev in nameščencev, pa s 1. marcem marsikdo ni imel na razpolago denarja za obnovitev naročnine.

Kobše Ivan, poverjenik

Kako bo z otroškim igriščem v Novem mestu?

Novo mesto ima že po svoji legi toliko lepih, tihih in prijetnih kotičkov, da nam res ni treba biti v skrbeh niti na sprehode niti za otroško igrišče. Vendar vse kaže, da se tega sploh ne zavedamo. Vedno samo nekaj iščemo, tega, kar pa imamo tako rekoč pred nosom, ne vidimo. Tako nekako je z našim otroškim igriščem. Vsepovsod iščemo primernega prostora, naše idilične Loke pa ne vidimo. O, vidimo že, pa pravijo nekateri, da Loka nikakor ne ustreza za otroško igrišče (čeprav jo je, da mimogrede povemo, že precej uredil novomeški »Partizan«). Ogledi niso dali temu prostoru nikake prednosti, marveč prav nasprotno. Kljub vsej idiličnosti so ga črtali iz seznama prostorov za otroško igrišče. Zakaj? Po pravici rečeno, kakega pravega in tehtnega razloga sploh ni. Pravijo le, da je prebližu Krke, ki teče kakih 50 do 70 metrov v stran ob Loki in da bi lahko kak otrok utonil. V isti sapi pa se tega ne boje na mestnem kopališču, kjer je kljub otroškemu bazenu in kljub nekaterim varnostnim napravam še zmeraj 99% večja nevarnost, da kak otrok, ki jih je tudi tam brez nadzorstva dovolj, utone. Zdravniki vedno in vedno priporočajo otrokom zrak, sonce in vodo. In vsega tega je na Loki vendar na pretek! Pa ne. Prav na Loki ne. Menda samo zato ne, ker je to poizkusil »Partizan«, in se ni kdo že prej domislil Loke. Ampak na sedanjem stadionu ali pa pri kapitlju, na prostoru ob muzeju, kjer bo kmalu urejen muzejski park (tu naj bi bilo »začasno« otroško igrišče, pravijo!), ali pa na prostoru bombardiranih hiš na Florjanovem trgu!

Čudne zamisli! Kdo naj jih razume? Ne mislim izkazovati »Partizanu« nikakih posebnih simpatij, za lepo zamisel ga je pa le treba pohvaliti, zdi se mi le čudno, da se lepe zamisli v Novem mestu tako neradi oprimemo in da udrihamo po našem resnično najlepšem in idiličnem prostoru ob Krki, za katerega bi se marsikatero mesto obliznilo vseh deset prstov in ga znalo drugače ceniti. Mislim, da govorim po srcu vseh novomeških mamic, če pravim, da bi bila prav Loka najidealnejši prostor za otroško igrišče. Leži skoroda v središču mesta, pa vendar izven njega, ni prahu, je mir, je dovolj sonca, je vedno čist zrak, voda čisto blizu, dohodi na Loko pa z vseh strani prijetni in lagodni, dohod iz Pugljeve ulice, po pešpoti pod Bregom skozi ob Krki, pa naravnost prekrasen. Ne vem, kje bi mogli najti za otroško igrišče primernejši in lepši in idiličnejši prostor! Otroška igrišča brez vode sploh niso igrišča. Ne le, da je nujno treba mestno kopališče razbremeniti in ga prepustiti v prvi vrsti odraslim, mora biti na otroškem igrišču velik bazen s tekočo vodo, seveda po vseh predpisih zavarovan, kjer naj bi se kopali večji in manjši otroci, zlasti oni, ki še ne znajo plavati. V vodi, pesku in travi naj se otroci igrajo, pa bodo zadovoljni in zdravi. Čudno, da se Ljubljančani ne boje za svoje otroke, saj je na otroškem igrišču vendar veliko jezero, ki koncem koncev niti ni kaj prida zavarovano. Pa še ni bilo slišati o kaki nesreči. Pa Celje! Tik ob Savinji je otroško igrišče in otroci se na produ brezskrbno igrajo.

V Novem mestu moramo otroško igrišče dobiti čim prej. Zato se temu vprašanju nikar tako »špasno« ne umikajmo in zagrabimo tam, kjer je resnično najboljše in najlepše in kjer je nekdo po svoji iniciativi že pričel ter ga krepko podprimo pri tem!

H koncu še tole: kakor čujemo, bo v letošnjem letu zgrajen nov lesen most čez Krko v bližini železniškega mostu. S tem bo tudi mamicam desnega brega Krke možno pripeljati otročičke na otroško igrišče. In kako bi bilo to prijetno, če bi bilo to igrišče na Loki. Mislim, da zamisel »Partizana« le ni tako slaba, pa precej cenejša bi bila tudi, kot pa če bomo nekje »na svojo roko« začeli urejevati otroško igrišče. Premislimo že in posvetujmo se, saj več glav tudi več ve. Pa naj o tem morda spregovore tudi novomeške žene in matere. —r—

Iz Brusnic pod Gorjanci

Ni dolgo, ko je brusniška mladina sklenila, da ustanovi kulturno umetniško društvo. Ni ostalo samo pri besedah. Na zadnjem mladinskem sestanku je bilo društvo zares ustanovljeno. Ime so prevzeli po narodnem heroju Vinku Paderšiču. Društvo bo vključevalo dramatsko sekcijo, pevski zbor, folklorno skupino in šahovski krožek. Dramatska grupa že vadi igro »Cvrček za pečjo«, prav tako se pripravlja na nastop pevskih zborov.. Nastopiti nameravajo ob zaključku gospodinjskega in gospodarskega tečaja.

Pionirji in mladina so uspešno izkoristili letošnje ugodne snežne razmere. Pod vodstvom učiteljstva je bilo v nedeljo 21. februarja smučarsko tekmovanje v teku, smuku in skokih. Tekmovalcev je bilo 23. Najbolj se je izkazal v vseh disciplinah mladinec Klevišar, sledijo pa mu Franko in pionirji osnovne šole Jenič, Luzar, Turk in Pavlin. Veselje jih je bilo gledati, s kakšnim navdušenjem so se borili ka prva mesta. Čeprav nimajo niti najnujnejše opreme — smučke si delajo sami, nimajo ne jermenov ne okovja! — so se kar dob odrezali in bi prekosili marsikoga, ki ima vso opremo na razpolago.

Božakovo

21. februarja so naša dekleta pokazala, kaj so se naučila v letošnji zimi. Polne mize okusno pripravljenih jedi so čakale povabljene goste, da so ocenili njihova prizadevanja.

Posebno je treba pohvaliti marljivo in prizadevno voditeljico tečaja tov. Marijo Nemanič, ki je pri delu pokazala mnogo dobre volje, saj je po trikrat na teden hodila peš iz Radovič na Božakovo, da bi se vsa dekleta naučila dobro gospodinjiti. -ro

Vzgojna svetovalnica v Novem mestu

nova naloga Društva prijateljev mladine

V ponedeljek, 8. februarja je Društvo prijateljev mladine v Novem mestu sklicalo sestanek zastopnikov zdravstva, socialnega skrbstva, notranje uprave, šol, mladinskega sodstva in dr. glede ustanovitve vzgojne svetovalnice v Novem mestu. Ta dan se lahko smatra za začetek prepotrebne ustanove. Večkrat so starši izrazili želje, da bi se tu in tam malo več pogovorili o vzgojnih vprašanjih naše mladine. Tudi v našem časopisu so izrazili želje po vzgojnih člankih. Zato bo primerno, če seznanimo starše z nalogami in delom, ki ga bo imela svetovalnica.

V naši republiki je mnogo svetovalnic, vzgojnih pa še malo. Brez dvoma je najboljša med vsemi svetovalnica v Mariboru, ki deluje že nekaj let in ima za seboj dobro pedagoško tradicijo. Starši se često obračajo na poklicne vzgojitelje v naših šolah in tudi v zdravstveni posvetovalnici željo nasvetov glede perečih vzgojnih problemov, vendar učitelji in zdravniki ne morejo dajati potrebnih navodil v službi glede vzgoje, ker večkrat niti ne utegnejo. Naša vzgojna svetovalnica ne bo strogo znanstvena ustanova, ker nimamo za to pogojev in za vse kvalificiranih strokovnjakov. Ne bo poklicna posvetovalnica, čeprav bo dajala tudi v tem smislu navodila. **Staršem bo pomagala ustvariti osnovne trdne temelje pedagoške usmeritve pri vzgojnem delu. Posredovala jim bo vpogled v duševno stanje njihovih otrok na posameznih razvojnih stopnjah, preprečevala bo zgrešen razvoj pri posameznem otroku, ga pravočasno ugotavljala, da bo mogoče poseči vmes in dati staršem konkretna navodila.** Starši bodo na ta način imeli priliko, da se seznanijo z vsem, kar zadeva pravilno ravnanje z otroki. Dejstvo je, da morajo biti staršem jasna osnovna vprašanja socialistične vzgoje otrok. Taka osnovna vprašanja lahko danes temeljito razčiščuje učitelj, profesor, mladinski sodnik, član socialnega skrbstva, zdravnik, medicinska sestra itd. Zato bo naša vzgojna svetovalnica pritegnila k delu vse te ljudi, ki imajo čut odgovornosti za delo z našo mladino in ki znajo mladino usmerjati v življenje.

Svetovalnico bo vodila sekcija za družinsko vzgojo pri Društvu prijateljev mladine ob podpori Pedagoškega društva v Novem mestu, kakor je to napravilo mariborsko društvo. Upamo, da bodo izkušnje, ki jih ima to društvo že nekaj let, koristile tudi naši svetovalnici. Naloga Društva prijateljev mladine je, da dobi primeren prostor sredi mesta. Upamo, da bodo merodajni činitelji uvideli potrebo po taki ustanovi, ki bi se na široko posvečala vzgojnim vprašanjem naše mladine in družine. Društvo se že leto dni bori za prostor in upamo, da bo zdaj več uvidevnosti. Starši bodo imeli tu priliko, da se pogovorijo z dežurnim pedagogom o vsem, kar zadeva vzgojo njihovih otrok. Kdaj in kako bo svetovalnica poslovala, bomo še poročali. Mislimo, da bi bila najprimernejša oblika ta, da bi se tedensko enkrat ali dvakrat — kot bo pokazala potreba — popoldne dežurni pedagog pogovarjal s starši, raziskal primer ter dajal nasvete. Pripominjamo, da bo posvetovanje tajno; samo starši bodo s poklicnim pedagogom razčiščevali primere vzgojno zanemarjenih, težko vzgojljivih, nervoznih otrok itd.

Med prvimi nalogami bo pomoč pri izboljšanju vzgoje normalnega zdravega otroka. Starši večkrat tožijo, da ne vedo, kaj bi z otrokom, kakšne ukrepe naj začno pri tej ali oni motnji v normalnem razvoju (laži, slabo vedenje, kraja, potepanje, seksualne zablode itd.). Svetovati jim — to bo za enkrat prva naloga. Nič manj važna naloga bo v tem, da bo izbirala tudi primere težko vzgojljivih otrok (zlasti nevropate in psihopate) in povabila strokovnjaka — psihiatra iz Ljubljane, ki se bo zavzel za posamezne primere in imel predavanja. Dosti je primerov, ko starši ne morejo otroku pomagati, nekateri ga ne razumejo, nekritično popuščajo, manjka jim potrebna avtoriteta, nekateri ustrahujejo otroka, so prestrogi itd.

Za vse mogoče poklice imamo danes neko pripravo, študij, izpite; za vzgojo otrok, ki je ena najvažnejših družbenih nalog, pa nam često primanjkuje znanja. Zato je vzgojna posvetovalnica in svetovalnica za starše toliko bolj potrebna. O podrobnih nalogah, metodah dela, poslovanju itd., bodo člani svetovalnice razpravljali na prvi seji. Zavedamo se, da bo svetovalnica v službi skupnosti in se bo trudila popraviti to, kar je družina (včasih tudi šola) zamudila. Mnogo ji bo koristila nova znanost — mentalna higiena, katere izsledki bodo povezovali pedagoge, psihologe in zdravnike, od katerih skupnega dela bo odvisen uspeh.

Vzgojna svetovalnica bo postopoma razširila svojo dejavnost tudi izven mesta in dajala navodila, smernice krajem in šolam v okraju. Kakšne bodo oblike tega dela, ne moremo še reči, vendar upamo, da bodo šole in posamezniki iskali v svetovalnici navodila za še bolj uspešno delo med mladino, posebno še mlajše učne moči. Ker je bilo že več predlogov, naj bi »Dolenjski list« prinašal članke o vzgoji otrok in o družinski vzgoji, bomo skušali dobiti stalno rubriko pri listu. Prosimo glede tega čim več predlogov, učiteljstvo in organizacije, da naj članke, primere itd. pošilja na Društvo prijateljev mladine, Novo mesto (Učiteljišče), da jih bomo dali v tisk. Svetovalnica bo svojo pedagoško dejavnost pokazala tudi s predavanji. Brez dvoma spada v svetovalnico tudi iskanje vzrokov kaznivih dejanj mladoletnikov, saj so kazniva dejanja in primeri mladinske zločinstvenosti često posledica zanemarjene vzgoje, alkohola, in je iskati vzrokov tudi v družini. Z nasveti staršem bomo posredno odpravljali tudi mladinsko kriminaliteto.

Navedel sem le nekaj nalog svetovalnice. O vzgoji res veliko pišemo, premalo pa zanjo storimo. Društvo prijateljev mladine je z ustanovitvijo svetovalnice napravilo nov korak naprej. Poleg sedanjih oblik dela z mladino, ki jih je društvo našlo in tudi izvedlo, za kar je našlo polno razumevanja pri mladini, starših in oblasteh, bo tudi svetovalnica novo poprišče vzgojnega dela naše mladine. Merodajni činitelji naj njeno delo podpro. Če so ljudje pripravljeni delati in konkretno reševati eno najbolj perečih in važnih problemov družbe, upamo, da bodo naši oblastni in politični forumi pokazali polno razumevanja. Tudi starši naj spregovore o tem!

Prof. Tode Trdan

Iz naših krajev

Kako živimo v Šmarjeti

Vprašanje razvoja kmetijstva, zlasti sadjarstva in vinogradništva, je v naši občini zelo pereče. Zato je občinski ljudski odbor organiziral strokovna kmetijska predavanja, zlasti za nego sadnega drevja in trt. Sadno drevje pri nas vidno propada, ker je okuženo od ameriškega kaparja. Ponekod skoraj že kar odstopa od debla. Zato je zelo važno, da sleherni kmetovalec dobi vsaj osnovno znanje, kako kaparja, pa tudi druge škodljivce, zatirati.

Prvo predavanje je bilo 17. februarja v osnovni šoli. Udeležba zelo lepa. Predaval je tov. Slatinek, ravnatelj nižje gimnazije. Sledila so še tri predavanja in za vse je bilo med kmetovalci veliko zanimanje. Prosijo tudi za predavanje o kužnih boleznih živine in prašičev.

Občinski ljudski odbor je imenoval tri komisije, ki bodo pregledale sadovnjake, ugotovile, katera drevesa je treba odstraniti in svetovale, kako naj se drevje očisti in obreže. O vseh vprašanjih kmetijstva v naši občini bodo govorili tudi na zborih volivcev, ki bodo v devetih volilnih enotah 14., 19. in 21. marca.

Prebivalci Šmarjeških toplic in okoliških vasi neprenehoma sprašujejo, kdaj bo zgrajena osnovna šola v Šmarjeških toplicah. Prebivalci so že lani pripravili apno, določili, kje bodo kopali pesek, zbrali tudi nekaj lesa in obljubili brezplačno pomoč. Toda denarja ni, pa tudi načrti menda še niso izgotovljeni. Hiša, v kateri je bil šolski pouk, se je začela že skoraj podirati, zato imajo sedaj pouk v poslopju zdravilišča nad bazenom, kar gotovo ni priporočljivo ne za učence ne za goste, ki bodo začeli prihajati. Toda drugega prostora ni.

J. J.

Iz Sodražice

Občinski odbor protiletalske zaščite v Sodražici je priredil v februarju tri predavanja o hišni protiletalski zaščiti po naših vaseh. Za predavanja je precej zanimanja.

Iz Semiča

Lepo so zaključile naše tečajnice svoje zimsko izobraževanje. Pokazale so, da želijo postati dobre gospodinje. Vodstvu tečaja, posebno pa tov. Vardjanovi, se za ves trud in požrtvovanje iskreno zahvaljujejo.

Z uspehom so zaključili tudi pletiljski tečaj, ki ga je vodila Pepca Ileničeva iz Črnomlja. — Dekleta so se naučila plesti copate in cekarje. Prikrojevalni tečaj, ki ga vodi Anica Ribič, se bo zaključil 7. marca. Dekleta prav pridno krojijo, šivajo itd. Prav bi bilo, ko bi vse tečajnice izdelke pridnih rok pokazale javnosti na razstavi.

Popravljamo napako tiskarskega škrata iz zadnje številke »Dolenjskega lista«; izjavo, da ne bi za praznik žena nič prispevala, ni dala poslovodkinja KZ, temveč obe tovarišici iz pisarne trgovškega podjetja. -n

»Za stanovanje gre«

To je sicer naslov neke igre, za Dolenjske Toplice pa silno pereč problem. Nujno potrebujejo vsaj 20 družinskih stanovanj in prav toliko samskih. Tako bi vsaj nekoliko opomogli stanovanjskim težavam, zlasti glede tujskega prometa. Z gradnjo stanovanj bi izpraznili veliko število sob, ki so pred vojno služile predvsem za goste, s tem bi se pa povečala kapaciteta zdravilišča, saj imajo Toplice samo ta vir dohodkov.

Nedavno so sklenili, da bodo gradili stanovanjski blok, toda o njem je sedaj vse tiho. Kaj če bi namesto blokov zgradili manjše, 2- do 4 stanovanjske hiše (po rudarskem sistemu), ki bi stale ob cesti proti Podturnu ali Meniški vasi. Treba je pa takoj pričeti z delom, kajti prav res »za stanovanje gre«.

S.

Občina Dragatuš bo do kraja elektrificirana

Dragatuška občina je dobila elektriko pred letom dni, le vasi Golek, Sela, Dragovanja vas in zaselek Finki so ostali brez nje. Toda vse kaže, da bo kmalu tudi njim posvetila električna luč. Dragovanja vas in Finki bodo dobili tok iz Kvasice, Sela in Golek pa iz Dragatuša. Električarji bodo v kratkem začeli z instalacijami po hišah, ko bo skopnel sneg, pa bodo ljudje izkopali jame in navozili lastne kostanjeve drogove za napeljavo, da ne bo toliko stroškov. Z denarjem jih je podprla občina, saj vaščani bi sami ne zmogli vsega. -dd-

Iz Dvorske vasi

KUD »France Levstik« je imelo pred dnevi svoj občni zbor. Igralska družina je zelo aktivna. Tu vidimo, kako dobro je sodelovanje starejših in mlajših igralcev. Lotijo se lahko resnih dram pisatelja Finžgarja. Ljudem delo društva močno ugaja, saj se iz okoliških vasi udeležujejo prireditev v lepem številu.

Tudi pevski zbor pridno vadi. Društvo je ustvarilo že mnogo lastnih sredstev. Danes imajo lepe kulise, zastavo, radio, pisalni stroj in mnogo drobnega inventarja. Poleg igralcev, učiteljice in ostalih vaščanov je potrebno pohvaliti vojnega invalida Ivana Mencina, ki že mnogo let požrtvovalno pomaga društvu.

K uspešnemu delu društvu čestitamo!

C. B.

O delu MKUD »Jože Janko« na Gor. Sušicah

Pred nekaj meseci ustanovljeno mladinsko kulturno umetniško društvo »Jože Janko« na Gor. Sušicah lepo napreduje.

Mladina se v zimskih mesecih pridno zbira v mladinski sobi v zadružnem domu, kjer predava učitelj Filip Rihar o različnih stvareh iz tehnike in znanosti. Od časa do časa je tudi politični pregled domačih in svetovnih političnih dogodkov. Pridno igrajo šah in bero knjige iz knjižnice. Spolladi bo začela delovati še strelska družina in tako se bo mladina izpopolnjevala v vseh panogah današnje socialistične dejavnosti.

Do 7. marca bodo naštudirali trodejanko »V Ljubljano jo dajmo«. Nameravali so nastopiti z Roksi, toda ker je ta igra za podeželske odre prezahtevna, so raje segli po veseli ljudski igri. Problem posebej so pa tudi igralci, ki jih ni nikoli dovolj.

Radi bi si nabavili nov radijski sprejemnik. Ker so starega vrnili, so ostali brez njega, oziroma imajo baterijskega. Tega bi pa radi dali predelati na običajni električni tok hišne napeljave. Toda prej morajo še zbrati 16.000 din, kar nikakor ni majhen znesek.

Delo bi potekalo bolj redno, če bi se še predsednik malo bolj pobrigal za svoje društvo. Vendar ga že dva meseca ni bilo na sestanek. Menim, da to ni dobro, kajti tako društvo nima tesne povezave z vodstvom, ki je razcepljeno.

Upajmo, da se bo z nekolikо »ponižanja in samozatajevanja« vse poravnalo. P.

Gasilci v Jurjevici si bodo zgradili dom

Prostovoljno gasilsko društvo v Jurjevici pri Ribnici si že vsa povojna leta prizadeva, da bi dobilo svoj lastni gasilski dom. Društvo je že pred vojno slovelo med prvimi v Sloveniji. Okupator je v zadnji vojni požgal tudi gasilski dom v Jurjevici. Gasilci skupaj z ostalimi vaščani niso mogli do sedaj misliti na gradnjo doma. Prvo je bila obnova domačij, nujna je bila tudi gradnja zadružnega doma, tako se je z gasilskim domom odlašalo.

Na zadnjem občnem zboru gasilcev so člani društva na soglasno odobravanje izvolili iniciativni odbor za gradnjo. Prostor je že izbran.

Gradnja doma bo za gasilce tega kraja in vaščane težko breme. Kljub vsej dobri volji bodo težko zmogli sami vsa sredstva. Menimo, da je dolžnost vseh gasilskih društev v okraju, pa tudi podjetij, ustanov in zadrug, da po svojih močeh prispevajo. Podprimo vaščane partizanske vasi pri njihovih načrtih.

Na občnem zboru TD Partizan Črnomelj je mladina sprejela metode splošne vadbe

TD Partizan iz Črnomlja je imelo pretekli teden svojo II. redno letno skupščino. Za občni zbor se je društvo temeljito pripravilo, ker je moralo rešiti eno najbolj perečih vprašanj: splošno vadbo in sistem njenega dela, da bo ta za mladino čim bolj privlačna. Že od ustanovitve društva je bila splošna vadba njegova rak rana. Temu so deloma krivi vaditelji, ki niso redno prihajali k vadbi, deloma pa njihov sistem dela, ki je bil za mladino preveč enoličen in suhoparen.

V odsotnosti predsednika društva prof. Skrbinška je občni zbor pričel tajnik tov. Kramarič. Pozdravil je delegata novomeškega okrožnega odbora dr. Hočevarja, sekretarja ZK in ljudskega poslanca Martina Žuglja ter ostale. Sledila so poročila tajnika, blagajnika in načelnika.

Najbolj obširno je bilo poročilo načelnika. Vaditelji posdinih kategorij niso znali pritegniti mladine k splošni vadbi, dočim je bila športna aktivnost zelo obširna in je pokazala novo smer dela, ki je bilo uspešnejše kot v prejšnjih letih. Razveseljivo je dejstvo, da vadi v Partizanu redno in sistematično nad 70 mladincev in mladink različne športne panoge, od katerih sta najštevilnejša rokomet in atletika (skupno 42). Sledijo namizni tenis, odbojka in smučanje. Uspešna je tudi bilanca športnih tekmovanj v Črnomlju in izven njega. Črnomaljski športniki so v preteklem letu nastopili v Karlovcu, Kočevju, Ljubljani, Kamniku, Brežicah, Celju, Mariboru, Zagrebu, Subotici in Beogradu. Društvo ni gledalo samo na posamezne, kot so Plut, Brinc in Mušič, temveč je v svoje vrste zajelo res lepo število mladine. Danes ima Črnomelj že solidno ekipo rokometa, odbojke, namiznega tenisa in atlete, ki so že osvojili državna in republiška prvenstva. Dotok mladine k vadbi športnih sekcij je vedno večji. Lahko rečemo, da je šport zajel vso mladino Črnomlja.

Še večje uspehe kot v športu so člani Partizana dosegli pri gradnji športnega stadiona. Nad 3800 prostovoljnih delovnih ur so žrtvovali, da so zgradili igrišče za mali rokomet, košarko in miniaturno tekališče.

Dolžnost pedagogov telesne vzgoje pa je, da bomo mladino vzgajali tako, kot zahteva naša socialistična Jugoslavija. S temi besedami je bilo zaključeno poročilo načelnika. Nato je tajnik razdelil pohvalne diplome najboljšim športnikom in prednjakom posameznih oddelkov.

V diskusiji je delegat okrožja dr. Hočevar naglasil, da po statutu Partizana ni v društvu nobenih športnih sekcij. Mislimo, da je to popolnoma zgrešena načelnost. Vsebina Partizana na podeželju, kjer ni nobenih drugih športnih društev, je bistveno drugačna kot v večjih centrih. Partizan na podeželju mora nuditi tudi športnikom možnost kvalitetne vsestranske vzgoje. Položaj na podeželju je danes takšen, da bi osnovanje športnih klubov razbilo delo v Partizanu. Ker pa mladino športna aktivnost zanima in hoče svoje sposobnosti tudi uveljaviti, ji moramo to tudi nuditi.

Po diskusiji je bil izvoljen sledeči odbor:

Predsednik prof. Marjan Skrbinšek, tajnik Rafko Oražem, blagajnik Jurij Müller, načelnik Marjan Lah, načelnica Darinka Praznik, načelnik športne sekcije Marjan Kolarič.

Novi odbor je sprejel sledeče sklepe: Popolna dograditev športnega stadiona. V splošno vadbo vključiti čim več športnih elementov. Organizirati masovna športna tekmovanja v okviru centra za izvenarmadno vzgojo.

Ob zaključku je bil sprejet sklep podpredsednika OLO Nika Belapavloviča, da se Bela krajina osamosvoji od okrožnega odbora Partizana v Novem mestu in ustanovi svoje okrajno vodstvo Partizana.

Marjan Kolarič

V Planico na mednarodne tekme!

Putnik — poslovalnica v Novem mestu bo v dneh velikih skakalnih tekem na novi, drzno konstruirani skakalnici v Planici organiziral 5 posebnih vlakov:

12. marca posebni dijaški vlak iz Brežic - Videm Krško, odhod ob 1. uri.

13. marca posebni dijaški vlak iz Novega mesta, odhod ob 2.45 uri.

13. marca posebni dijaški vlak iz Kočevja, odhod 12. marca ob 23.45 uri.

14. marca posebni vlak iz Novega mesta, odhod ob 2.45 uri.

14. marca posebni vlak iz Kočevja, odhod 13. marca ob 23.45 uri.

Za dijaške vlake sprejemajo prijave ravnateljstva gimnazij in ostalih šol, ki bodo obiskale Planico.

Za posebni vlak dne 14. marca iz Novega mesta in Kočevja pa sprejemajo prijave: v Kočevju Turistično društvo, v Ribnici trgovina Planica šport, v Črnomlju Okrajni sindikalni svet in v Novem mestu Putnik — poslovalnica Novo mesto.

Vse zbrane prijave je treba poslati poslovalnici Putnika v Novem mestu najkasneje do 5. marca. Za podrobnejše informacije se zanimajte pismeno ali pa kličite številko telefona 108 Putnik, Novo mesto.

Smučarski skoki v Novem mestu

Zadnja letošnja smučarska prireditev Novomeščanov so bili v nedeljo skoki na skakalnici pri Roku. Navzlic slabemu vremenu (med tekmo je deževalo), se je ob skakalnici zbralo precej gledalcev in lepo število tekmovalcev. Toliko skakalcev ni bilo v Novem mestu še nikoli zbranih. Poleg domačinov so nastopili tudi štirje tekmovalci iz Črnomlja, pet iz Šentjerneja in dva iz Regerče vasi. Skupno je tekmovalo 18 skakalcev. Sneg je bil južen, zato tudi skoki niso bili dolgi. Najdaljšega je dosegel Milan Smerdu iz Novega mesta, ki je skočil 15 m in tako postavil rekord skakalnice. Skakalnico bo treba še nekoliko popraviti, da bodo možni skoki do 20 m. Nujno bo treba v bližini Novega mesta poiskati prostor za 30-metrsko skakalnico, saj je navdušenje za skoke vsak dan večje.

Tehnični rezultati: Pionirji — Sebela Rudi (Šentjernej) 11,50 m, Roštohar Zvonko (Črnomelj) 10,50 metra, Grahek Lojze (Črnomelj) 10 m. Pionirji so pokazali precej poguma in veselja za skoke.

MLADINCI (11 tekmovalcev): Čavlovič Božo (Novo mesto) 14,50 metra, Bezek Jože (Regerča vas) 14 m, Moro Cveto (Novo mesto) 13 m. Med mladinci sta imela najlepše skoke Črnomaljčana Urbas in Bajt, vendar sta zaradi prekratkih skokov zasedla šele peto in deveto mesto. Ta dva tekmovalca sta skupno z Goležem iz Novega mesta uspešno nastopila tudi na zadnjih srednješolskih prvenstvenih skakalnih tekmah v Kranju na 35-metrski skakalnici.

ČLANI (trije tekmovalci): Smerdu Milan (Novo mesto) 15 m. Ostala dva člana sta imela obakrat padec in se nista plasirala. Smerdu je izmed vseh tekmovalcev skakal najlepše.

Našim skakalcem primanjkuje poleg dobrih skakalnic tudi oprema in strokovna vadba. Šentjernejčani so pokazali za skoke veliko zanimanje in bo prihodnjo zimo, če bodo ugodne snežne razmere, izvedeno okrožno prvenstvo v skokih. Tako ugodne zime kot je bila letos, smučarji še dolgo ne bodo pozabili, saj so se smučali in tekmovali od srede decembra do konca februarja.

G. J.

Tudi v Mirni so smučarji tekmovali

V sredo, 24. februarja, se je zbralo na pobočju Vesele gore 27 mladih smučarjev TVD »Partizan« Mirna. Ujeli so še zadnji sneg pred odjugo in se pomerili v smuku in slalomu, skoki pa so zaradi poledenelosti skakalnice odpadli. Vreme je bilo tekmovalcem naklonjeno in toplo sonce je povečalo njihovo dobro razpoloženje. K uspehu tekmovanja je veliko pripomogla nižja gimnazija v Mirni. Čudno je bilo edino le to, da med mladimi tekmovalci ni bilo deklet. Ne vem, ali jih ne puste na tekmovanja starši, kajti po okoliških pobočjih se jih vidi mnogo, kako se smučajo in sankajo. Mnogo pa je krivo tudi pomanjkanje smučarske opreme, ker na Dolenjskem mladina še zelo uporablja namesto smuči »doge« starih sodov; s takimi je marsikoga sram tekmovati. Od starejših mladincev sta se prijavila na tekmovanje samo dva in ko se je prvi kmalu po startu zaradi slabe opreme in poledenele proge ponesrečil, se je še drugi ustrašil in od tekmovanja odstopil.

Rezultati tekmovanja:

SMUK: pionirji do 12. leta: 1. Potrbin Vojko, 2. Potrbin Stanko, 3. Marin. Starejši pionirji in ml. mladinci: 1. Zupančič Alojz, 2. Bračko, 3. Mrhar Mirko.

SLALOM: 1. Potrbin Stanko, 2. Potrbin Vojko. Starejši pionirji in mladinci: 1. Bračko, 2. Verbančič, 3. Zupančič. Janez Bulc

OPOZORILO

Mnogi naročniki nam še vedno niso nakazali naročnine za leto 1954, čeprav sprejemajo naš list že dva meseca. Ker Dolenjskega lista niso odjavili, jim ga nismo ustavili. Ponovno jih prosimo, da obnovijo naročnino. V tiskarni moramo sproti plačevati tisk, papir, klišeje, odpremo lista, poštne stroške itd., za kar potrebujemo na teden tudi do 100.000 din. Brez denarja Dolenjski list ne more izhajati. Zato naj naročniki - zaostankarji čimprej storijo svojo dolžnost. Položnice smo jim poslali še lani decembra.

Prav tako ponovno prosimo vse tiste naročnike, ki še niso v celoti poravnali naročnino za leto 1953, da zaostanek čimprej nakažejo. V Kočevju nam na primer 55 dolžnikov še vedno dolguje 13.057 din, v občini Videm - Dobrepolje 84 naročnikov 17.390 din; v Loškem potoku je izmed 85 naročnikov 31 dolžnikov z zneskom 7.578 din. 57 naročnikov iz Zagradca in okolice dolguje 12.693 din, v Zužemberku pa dolguje 55 naročnikov 14.310 din. Izmed 275 naročnikov ima poštni okoliš Metlike kar 116 dolžnikov, ki so dolžni 27.767 dinarjev. V Semiču dolguje 45 naročnikov 9559 dinarjev itd. Skupni zaostanki gredo v več stotisoč dinarjev in resno ovirajo delo v knjigovodstvu, povzročajo nerednim plačnikom vedno nove opominske stroške in ovirajo redno poslovanje uprave.

Vsako izpremembo naslova nam takoj sporočite, ker boste le tako list zanesljivo dobivali na svoj pravi naslov.

Uprava

Mladi božakovski fizkulturniki

V sredo, 24. februarja so imeli naši pionirji fizkulturni dan, za katerega so se pripravljali že več tednov. Vsak dan so šli enkrat po progi, na kateri so potem tekmovali. Tega dne so pokazali svoje sposobnosti. Na 600 m dolgi progi je imel najboljši čas Ivan Bezjak, ki jo je premagal v 2 minutah in 50 sekundah.

Med pionirkami si delita prvo mesto Marija Ferenc in Slava Bezjak s časom 3,35.

Maks Vale – pokrovitelj novomeškega Aerokluba

Prejšni teden so zastopniki novomeškega Aerokluba obiskali predsednika gospodarskega sveta pri OLO Maksa Valeta. Tovariš Vale se je pozanimal za razvoj in napredek Aerokluba in njegovih sekcij. Ko so ga zastopniki zaprosili, da bi prevzel pokroviteljstvo nad njihovim Aeroklubom, je tov. Vale rad privolil. »Vaša organizacija se mi zdi zelo važna,« je dejal. »Važna in potrebna za korist naše skupnosti, za krepitev naše obrambne moči in borbene pripravljenosti. Organizacija, ki pripravlja mlade ljudi za naloge našega vojnega letalstva, je izredno pomembna za našo moč in neodvisnost, za svobodo našega zračnega prostora. Zato rad sprejmem pokroviteljstvo in častno predsedstvo vašega Aerokluba, saj so ti klubi osnovna organizacija naše Letalske zveze. — Zahvalim se vam za zaupanje in obljubim, da vam bom pomagal, kolikor bom mogel.«

Novomeški Aeroklub se je lepo razvil. Danes že razpolaga z dobrim letečim parkom, hangarjem, z motornimi in jadralnimi letali in s padali. V teku so priprave za usposobitev modelarjev, padalcev in jadralnih pilotov, ki bodo letos poslani na šolanje v Vršac. Treba pa bo še povečati članstvo in priskrbeti nujno potrebne prostore, da se bo klub lahko uspešno razvijal in napredoval.

ŠAH – Prvenstvo Dolenjske

Pretekli teden smo zvedeli, da bo od 21. do 28. marca priredilo šahovsko društvo v Kočevju letošnje prvenstvo Dolenjske. Po dosedanjih podatkih bo sodelovalo okrog 12 najboljših dolenjskih šahistov.

Iz Novega mesta bi sodelovalo pet šahistov: Sitar, Skerlj, Fink, dr. Goleš, inž. Sodnik, iz Kočevja: inž. Volk, Klarič in še nekateri. Bela krajina bi postavila dva tekmovalca, Trebnje, Ribnica in še nekateri drugi kraji pa bi poslali društvene prvake.

Ob začetku turnirja bo v Kočevju plenum dolenjskega okrožnega šahovskega odbora. Poleg drugih važnih stvari bo na dnevnem redu tudi vprašanje ustanovitve novih okrajnih šahovskih odborov, ki naj bi nadomestovali sedanji DOŠO.

O podrobnostih prvenstva bomo poročali. M.

Prvaki okrajnega brzoturnirja

Pretekli petek je Šahovsko društvo Novo mesto priredilo prvi letošnji prvenstveni brzoturnir, katerega se je udeležilo 16 igralcev. Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo le rezultate zanimivega turnirja:

1.—3. Sila (DOŠK), Ravnaher (Trebnje) in Sitar (DOŠK) 12 točk, 4. Koblar (Črnom.) 11 točk, 5. Skerlj (DOŠK) 9 točk, 6. Ličina (gimn.) 8 in pol točke, 7. major Kačunič (JLA) 8 točk, 8.—9. prof. Eržen in Skok (N. m.) 7 in pol točke, 10.—11. prof. Mole (N. m.) in Ilc (Trebnje) 7 točk, 12. Mihelin (N. m.) 6 in pol točke, 13. Kotnik (DOŠK) 6 točk, 14. Šegedin (N. m.) 3 in pol točke, 15. Brkič (N. m.) 1 in pol točke in 16. Cvelbar (Šentjernej) 1 točko.

Simultanke ing. M. Vidmarja

Od 3. do 7. marca bo mednarodni mojster inž. M. Vidmar igral po Dolenjski: 3. marca v Kočevju, 4. marca v Črnomlju, 6. marca v Krškem, 7. marca v Novem mestu.

7. marca bo v Novem mestu tudi plenum DOŠO, na katerega naj pošljojo vsi dolenjski šahovski klubi svoje zastopnike. —m

Novomeški brzoturnirji

Vse kaže, da so se novomeški šahisti zadnji čas malo bolj razgibali. Sklenili so, da bodo odslej priredili vsak mesec brzoturnir za mestno in okrajno prvenstvo.

Prvi brzoturnir, ki so ga priredili študentje, člani kluba dolenjskih visokošolcev, je bil v torek. Ti so dosegli tudi najboljše rezultate. Sodelovalo je devet šahistov, med njimi po dva iz Trebnjega in JLA. Skerlj je z zanesljivo igro osvajal točko za točko in zmagal brez izgubljene partije.

Vrstni red je bil sledeč: Skerlj 8 točk (100%), Fink 5 in pol, Sitar 5, Ilc 4 in pol, Jenko in major Popovič 3 in pol, major Kačunič 2 in pol itd.

V petek je bil drugi brzoturnir z dvanajstimi igralci. Že začetek je pokazal, da bodo borbe zanimivejše. Po prvi polovici brzoturnirja se je izločila vodilna grupa s prof. Erženom, inž. Sodnikom in Sitarjem na čelu. Največje presenečenje so predstavljali novinci, ki so prvič tekmovali na brzoturnirju. Tako je Skok premagal oba zmagovalca, Sitarja in prof. Eržena, ki je moral zaradi poraza prvo mesto deliti s Sitarjem. Tudi prof. Molé je bil novinec na brzoturnirju, toda sedem zmag in remi mu je zagotovilo častno tretje mesto.

Vrstni red: prof. Eržen in Sitar 8 in pol točke, prof. Mole 7 in pol, inž. Sodnik 7, major Kačunič 6 in pol, Skok, Kotnik in major Popovič 6 točk, Jenko 5 točk itd. M.

Proslava prve srbske vstaje

Po vsej državi so bile v preteklem mesecu večje in manjše proslave v spomin na prvo srbsko vstajo, v kateri so se pred 150 leti dvignili zatirani Srbi proti turškim nasilnežem. Tudi Novo mesto ni hotelo zaostati; v sredo, 24. februarja je priredila Ljudska univerza v dvorani Doma ljudske prosvete proslavo znamenite obletnice. Za uvod je vojaška godba pod taktirko kapetana Nemata zaigrala odlomek iz V. Lisinskega opere Nikola Zrinski. O pomenu prve srbske vstaje je govoril profesor Janko Jarc, upravnik Dolenjskega muzeja. Po recitaciji Šantičeve pesmi Bračo je pel o Juriju Karadžordžu guslar, eden izmed vojakov novomeške garnizije JLA. S ponovnim nastopom orkestra je bila proslava zaključena. Obisk je bil nadpovprečen; okusno izbran spored je zadovoljil vse navzoče, Novo mesto pa je dostojno počastilo prve srbske revolucionarje.

OGLAŠUJTE V NAŠEM LISTU!

Objave-mali oglasi

KINO

Kino KRKA Novo mesto

Od 5. do 8. marca: angleški film »Tajinstveni profesor«.
Od 9. do 11. marca: ameriški film »Viva Zapata«.
Od 12. do 15. marca: avstrijski film »Irena v zadregi«.

Kino JADRAN Kočevje

Od 5. do 8. marca: »Krvna osveta«.
10. in 11. marca: »Skrivnostna cesta«.

Kino Loški potok

6. in 7. marca: »Ne poj mi žalostnih pesmi«.

Kino Vinica pri Črnomlju

6. in 7. marca: slovenski film »Kekec«.

Obvestilo

Obrtna zbornica Novo mesto organizira krojni tečaj za čevljarje in krojače. Prijave do 15. marca v zborničnih pisarni.

Obvestilo

Obveščamo vse prebivalce, da je živinski, svinjski in kramarski sejem v Škocjanu pri Novem mestu *v soboto, dne 6. marca 1954*, in ne na dan, kakor je bilo to po starem običaju.

Nadaljnji sejmi pa bodo: 15. aprila, 3. junija, 15. julija, 18. septembra in 18. decembra 1954.

Navedeni datumi ostanejo v veljavi tudi za prihodnja leta.

Občinski ljudski odbor Škocjan.

MALI OGLASI

KMETIJSKEGA DELOVODJO s kmetijsko šolo in dva kravarja sprejme takoj v službo Kmetijska šola Grm pri Novem mestu. Plača po tarifnem pravilniku. Uprava Kmetijske šole Grm.

GOZD 235 AROV pri vasi Potok (Volavče) blizu ceste Novo mesto—Straža ugodno prodam. Naslov v upravi Dolenjskega lista.

PRODAM 3 do 4 voze hlevskega gnoja. Naslov v upravi lista.

Gibanje prebivalstva v Novem mestu

Od 22. februarja do 1. marca je bilo v Novem mestu rojenih 8 dečkov in 9 deklic.

Poročili so se:

Rodič Franc, železniški delavec iz Hruševca, in Vodnik Terezija, tovarniška delavka iz Cegelnice. Senica Alojz, logar iz Obrha, in Bukovec Milena, hči kmeta iz Loške vasi. Kunc Anton, avtoelektričar, in Sivka Ida, uslužbenka, oba iz Gor. Straže. Marič Mirko, avtomehanik, in Štine Marija, kmečka delavka, oba iz Jurke vasi. Bukovec Stanislav, kmečki sin iz Loške vasi, in Jakše Marija, hči kmeta iz Rumanje vasi.

Umrla je:

Drenik Marija, gospodinja, 57 let, iz Bršljina.

Gibanje prebivalstva v Črnomlju

Od 21. do 27. februarja je bil rojen 1 deček.

Poročila sta se:

Pricelj Janez, kmet iz Vel. Lahinje, in Groblar Lucija, kmečka delavka iz Gor. Pake.

Umrl je:

Rogina Anton, otrok iz Doblič.

GIBANJE PREBIVALSTVA V KOČEVJU

Od 20. do 27. februarja so bili rojeni 4 dečki in 3 deklice.

Poročili so se:

Zidar Ivan, rudar, in Nahtigal Marija, delavka, oba iz Kočevja. Marović Rudolf, brivski pomočnik, in Strah Anica, frizerska pomočnica, oba iz Kočevja. Balajc Geza, delavec, in Crnkovič Dragica, delavka, oba iz Kočevja. Vlašič Rudolf, delavec iz Livolda, in Pantar Olga, kmetica iz Crnega potoka. Horvat Milan, rudar, in Hribar Angela, gospodinja, ob iz Željn. — Umrl ni nihče.

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V preteklem tednu so rodile:

Fifolt Vera iz Dvora — dečka. Cesar Fani iz Bučne vasi — dečka. Drobež Joži iz Šentjerneja — dečka. Kobe Angela z Vrha pri Dolžu — deklico. Kutlača Lidija iz Bršljina — deklico. Faleskini Dana iz Straže — dečka. Repar Marija iz Dvora — deklico. Frantar Marija iz Dol. Kronovo — dečka. Sever Francka iz Mirne peči — deklico. Bukovec Jožefa iz Novega mesta — deklico. Žunič Marija iz Semiča — dečka. Gričar Leopoldina iz Soteske — dečka. Kolenc Terezija iz Dobrnača — deklico. Žužek Ana iz Trebelnega — dečka. Šiler Francka iz Prečne — deklico. Lavrič Albina iz Rateč pri Kranjski gori — dečka. Tomič Ana iz Straže — dečka. Kuzem Vida iz Bučke — dečka. — Čestitamo!

Drobtine iz dolenjske popotne malhe

Zadnjič vam nisem hotel povedati, kam sem krenil iz **starotrške pošte**, zato pa vam povem danes. Nisem šel daleč. Nepovabljen sem se prislinil na prelepo praznovanje »svečnice« v izbrani družbi. Vina in smeha je bilo za cel koš in še polovico po vrhu. Prav po kovaško smo jih kovali s pomočjo pravih in nepravih kovačev. Najbolj je užgala točka: »Ringa, ringa, raja, mucek pa nagaja ...« To je bilo imenitno! Eden udeležencev je po sledicah ringarajanja dva tedna na postelji ringarajal z izpahnjeno nogo, drugi pa je prav tako v ringarajevski tekmi spoznal, da je njegova glava še vedno mehkejša kot hrastova miza in so mu zato s klinom klin izbijali, da se je lahko odričnil domov. Da ne bo kdo kaj sumil, vam povem, da je bila vsa predstava v javnem lokalu v Starem trgu in so se je lahko kot gledalci udeležili tudi drugi.

Znanci so me prav tam naprosili, naj bi jim svetoval, kako bi rešili stanovanjsko stisko. Res je za kako polovico ljudi sedaj manj v Starem trgu kot jih je bilo pred vojno in tudi uradov je manj, a vendar je stiska neznosna. V hiši št. 1 je komaj prostora za dve osebi, v nasprotni, kjer je bilo včasih dovolj prostora za javni lokal in številno družino, se »stiskata« dve osebi, v enonadstropni hiši, kjer sta bila včasih tudi dva lokala in desetčlanska družina, stanujejo sedaj kar tri osebe itd. Včasih je tudi kultura imela v Starem trgu dovolj prostora, sedaj pa bo, če se ji ne umakne iz nove garaže avtobus, poginila za plotom. Taka je zadeva s prostori in sedaj naj jaz povem, kje bi našli stanovanje za skromnega delovnega človeka in njegovo družino? Vidim samo eno rešitev: premestiti iz Starega trga še postajo LM, pošto in avtobus kam drugam, da se bo stanovanjska stiska omilila. Zelo primerno bi bilo premestiti tudi šolo, potem bi se prebivalci lahko malo oddahnili od te preklemane stanovanjske stiske.

Kot veliko drugih, so tudi mene povabili na matični urad v **Petrograd**. Lepo ponižno sem vprašal, kaj hočejo od mene, pa sem bil takoj krščen za »kritizista« ali nekaj podobnega. Na mah sem se počutil zelo počaščenega, toda po smehu ostalih sem spoznal, da to le ni posebno imenitna počastitev, zato sem se lepo za: hvalil s »Smrt fašizmu« in si zažvižgal tisto ljubo pesmico: »Preljuba vljudnost, oh kje si doma ...«

Skoraj sram me je bilo take pozornosti, kot so mi jo izkazali v **Črnomlju**. Ves čas, kar sem se zadrževal v mestu, so menda meni na čast gorele luči javne razsvetljave po mestu. In to pri žarkem zimskem soncu, kot je bilo 23. februarja dopoldne, pa pri takem pomanjkanju električnega toka! Ne, take drage počastitve pa ne želim. Raje bi videl, da bi očistili pločnike ledu in ne čakali na ljubega bogca, da jih bo on počistil.

Iz Črnomlja v Metliko in nazaj sem jo dvakrat rezal, samo, da bi ugotovil, kdo ima prav. Ali tisti kažipot v Črnomlju, ki pravi, da je od Črnomlja do Metlike 15 km, ali tisti v Metliki, ki trdi, da da je Metlika od Črnomlja 14 km. Nikakor nisem mogel priti na čisto, dokler nisem srečal znanca, ki mi je takole pojasnil: »To je nalašč tako napisano, samo da mislijo Metličani, ki morajo za vsako figo v Črnomelj, da ni tako daleč, Črnomaljci pa v Metliko malo hodijo, razen če gredo na veselico. Takrat pa daljava ne igra nobene vloge.«

Bo že tako, sem si mislil in zavil v **Kanižarico**, da bi se v rudniški slačilnici preoblekel in umil — pa mi je peč tako okadila cunje, da sem se umazal od glave do pet, a umiti se na rudniku le nisem mogel, ker je bila nedelja. Da bi bos skakal po betonu v kopalnici toliko časa, da bi saje odletele z mene, pa me spet ni mikalo. Raje sem si gledal deske in žago, ki čaka, da bo položila tla v kopalnici, nato pa sem jo mahnil v **črnomaljsko restavracijo**, kjer so mi tovarišice povedale, da imajo na zalogi za večerjo 6 vrst dobrot, ko pa sem eno izmed njih naročil, sem čez 15 minut dobil hrenovko z zeleno solato. Presenečen nad bogato izbiro sem čestital gostinstvu Črnomlja, restavraciji pa priporočam, naj izobesi tablo »Hotel Počakajne«, Črnomaljce imam na dnu malhe še zaradi »odlične« udeležbe na zadnjič sklicanih zborih volivcev, pa si jih danes ne upam preveč dražiti. Pri žrebanju so jim namreč vsi boljši dobitki ušli čez Gorjance in so jezni name. Niso pa bili hudi lani, ko sem jim iz Novega mesta tovoril najdragocenejše dobitke v Belo krajino. Tistemu odborniku, ki je še za lani in predlanskim dolžan 9695 din davkov, pa čestitam: vzgledi mičejo!

Odcijazil sem v **Žužemberk** in sem si hotel sredi tega privoščiti požirek dobre vode, pa me je »vodovodna komanda« posvarila, da vodnjak ni za »napajanje živine«. Vodnjak »iber-komanda« mi je zaupala, da čez uslužbenca vodovoda nima nihče nič govoriti o trški vodi. Še k tistemu sem skočil na kratek pozdrav, ki je v prodano hišo po »spominčke« hodil, pa je pri tem dimnik zagnal s strehe, potem me je pa odneslo na **Cegelnico**. Preveč žegna ni nikjer dobro — to so mi povedali fantje, ki so mlaj dvakrat postavljali in dvakrat žagali, Mlaji na Cegelnici sploh nimajo sreče — kaj hočete, stare manire umirajo.

Še v **Čeljnice** in **Repče** me je zagnalo; dvema gruntarskima, ki imata doma samo po 17 in 19 ha zemlje, sem za ohcet zakmašni gvant kupil, ker sta prišla v Trebnje v raztrganih capah.

V **Strugah** so mi v KZ povedali, da bo po zaslugi poslovodkinje v »štacuni« kmalu vsega zmanjkalo, iz kancelije KZ v **Vidmu** pa so me vrgli na cesto, češ da ugajam preveč novotarij, pri njih pa da naj ostane vse po starem.

Pa naj bo enkrat po njihovem, medtem ko sem in ostanem Vaš stari

Janez Popotr'

Tornado najhujši vihar sveta

Mi, ki smo navajeni naših sap, burij in viharjev, čeprav včasih zadivjajo z vso silo, si le težko zamislimo strahote tajfuna, viharja, ki divja v zahodnem delu Tihega oceana, ali ciklonov — zračnih vrtincev — ki kdaj zabesnijo tudi po Evropi, in od katerih je najstrašnejši tornado (ameriški ciklon), prava pokora Amerike, zlasti doline reke Mississipi. V Evropi, pa tudi v drugih delih sveta je tornado zelo redek gost. Oktobra 1928 je tornado zadivjal nad Londonom in naredil v pol minute15 milijonov škode. Vse češče in huje pa razsaja v svoji ameriški domovini. Leta 1931 so v Združenih državah zabeležili 215 tornadov Samo eden od njih je manj kot v petih minutah povzročil 400.000 milijonov dinarjev škode in pobil nad 250 ljudi. 1925 je tornado opustošil nekoliko držav ameriškega Juga ter na dolžini 3200 kilometrov pobil in težko ranil 3200 ljudi in malone do temeljev porušil 36 mest.

Kako nastane tornado

Kako tornado nastane, meteorologi še danes dobro ne vedo. Pojavlja se pa od marca do oktobra. Navadno se giblje od jugozahoda proti severovzhodu. Včasih traja samo eno minuto, včasih tudi do štiri ure. Najvažnejši pogoj za tornado — zračni vrtinec — je spopad dveh zračnih mas različne temperature in stopnja vlage v zraku. Na kraju, kjer se te dve masi srečata, se začne topli in vlažni zrak naglo dvigati kvišku, suhi zrak pa pada proti zemlji in stvori vrtinec, ki je glavna oznaka pravega tornada. Vrtinec se z velikansko naglico suče, pri čemer se sproščajo velike količine energije, in se začno tvoriti takozvani tornadni oblaki. Preden se ti oblaki dvignejo, je ozračje težko in soparno kot v parni kopeli. Na strani, odkoder tornado prihaja, je temno, kot bi se delala noč.

Z vrtoglavo naglico potujejo oblaki nenavadnih barv: črni, zelenkasti, škrlatni ali pošastno modri. Ko se obe zračni masi srečata nastane strahovito bobnenje, oblaki se zavrtinčijo, poletijo v nedogledno višino, nato pa strmoglavijo proti zemlji in se odbijejo od nje kakor žoga, nato pa se začno njih mračne mase čedalje hitreje obračati mimo nevidne osi. Nastane velikanska spirala, troblja, podobna slonovemu rilcu. Ta troblja je središče tornada in se naglo premika, pri čemer večkrat spremeni smer, hkrati pa podira vse, na kar naleti. Ta grozna troblja ima tri vrste gibanja — naprej, vodoravno in navpično. Njen spodnji del se navadno vleče po tleh, včasih pa tudi sto metrov nad zemljo. Tornado je slišati mnogo prej, kakor pride. Sprva je to le samo votlo bobnenje in tulenje, ki nazadnje postane tako močno »kakor bi streljalo nekaj tisoč topov«, kot opisujejo očividci. Naglica, s katero se suče tornado, doseže včasih 3200 km na uro, kar je dva in polkrat hitreje od zvoka. Po tleh se troblja vleče s povprečno hitrostjo 40 kilometrov na uro, toda hitrost, s katero se na robovih troblje suče zrak, je mnogo večja, in prav v tem je strahotna rušilna sila. Za tornado so pa že zabeležili tudi hitrost tisoč kilometrov na uro. Sreča je, da tornado zajema samo ozka področja Povprečna širina njegove poti je 400 metrov, dolžina pa od 38 do 127 kilometrov.

»Muhe« in zanimivosti tornada

Tornado ima seveda strahotno moč in podira vse, kar najde na svoji poti. Toda pot, po kateri drvi s svojo trobljo, je ostro omejena. Bili so primeri, ko so ljudje opazovali trobljo, ki je šla samo petdeset metrov oddaljena mimo njih pa niso čutili niti sape, čeprav je tornado dvigal v zrak cele hiše. Na nekem kraju podre vse do temelja, izruje stoletna drevesa, potrga železniške pragove, toda le nekaj metrov vstran od njegove troblje tudi najmanjši predmeti ostanejo nedotaknjeni ovira padec pa lepo počasi prijadrajo na tla.

Bodica v jekleni plošči

Tornado je strašen tudi zato, ker lahko najnedolžnejše predmete spremeni v projektile z izredno prodorno silo. Tako se je večkrat zgodilo, da so razne iveri, ki jih je zagnal tornado, prebile po tri centimetre debelo desko. Pesek se zarije človeku v telo kakor šibre iz lovske puške koruzno zrno lahko prebije konju lobanjo. Meteorolog Moore je po tornadu našel bodico bora, ki se je zarila steklenic kakor revolverji, sodi se razletijo, zlasti če so prazni, z dreves odpade skorja, ljudje pa ostanejo v hipu povsem goli, ker jim raztrga obleko. Kokoši so včasih po tornadu povsem oskubljene, ovcam posname volno, kakor bi jih ostrigel. To so seveda posebnosti, ki jih uganja, kar je zanj bistveno in kar pušča za seboj, koder vleče svojo vseuničujočo trobljo, so strahovita razdejanja, človeške žrtve in materialna škoda. Samo pomislimo, kaj napravi pri nas hud vihar, ki je le slabotna podoba ene najhujših uničevalnih sil na zemlji, proti kateri ni nobene pomoči — tornada, ameriškega ciklona. (Glej še zanimiv sestavek: »Tornado v Beli krajini«.)

Tornado je zdivjal čez Florido

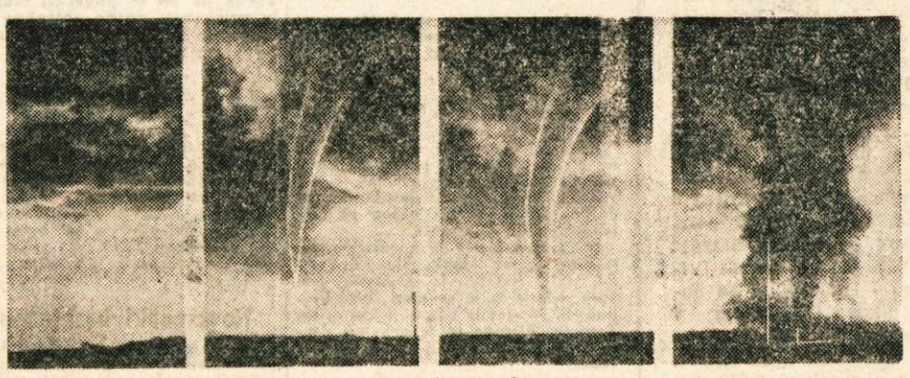

Razvoj tornada

Hitrost, s katero se topli in vlažni zrak v troblji dviga kvišku, ima tako moč, da odnese s seboj najtežje predmete kakor bi bili iz papirja. Tako je tornado nekoč dvignil kvišku železniški voz, težak 80 ton, v katerem je bilo 118 potnikov, in ga po 30 metrih spustil na tla. Drugič je nosil seboj pet kilometrov daleč 400 kilogramov težak hladilnik. Seveda pobere tudi ljudi in živali in zgodi se, da pridejo včasih po zelo dolgem zračnem »potovanju« nepoškodovani na tla, ker jih zagrabi zračni tok, ki ni več toliko močan, da bi jih nesel kvišku, vendar dovolj, da jim

Kostumni venček v Novem mestu

Kakor vsako leto, tako je tudi letos priredila »Novomeška čitalnica« na pustni torek kostumni venček oziroma maskenado. Prireditve se je udeležil letos tudi »Dol. Sokol«. — Še pred osmo uro zvečer začelo se je zbirati občinstvo v krasno razsvetljenih čitalničnih prostorih, ter je nestrpno čakalo devete ure, to je trenotka, da stopijo maske in kostumovani vdeleženci venčka v dvorano. Točno ob deveti uri so čakajočemu občinstvu naznanjali zvoki godbe, da maske prihajajo. Zeljno so se vprle oči proti vhodu dvorane, kjer je zdajci vstopilo nekaj našemljenih godcev — za njimi pa paroma kostumirani in maske.

Krasen pogled je bil to! Ob čarobnem svitu korakale so tu postave, kakoršne se zamore sestaviti le najbujnejša fantazija. Človek bi menil, da je najedenkrat prestavljen v kraljestvo bajk. Iz raznih krajev, da trdil bi, iz treh delov sveta so se zbrali udeleženci tega večera. V družbi dveh krasnih plemenitašinj oblečenih v fin rokokokostum si videl plemenitaša v jednakem kostumu in ponosnega »kralja Jurija Podjebrada«. »Meščanki iz rokoko-dobe« je dvoril ponosen »žlahčič«, dražestni »Margareti« pridružil se je bil dijabolčen duh »Faust«. Ponosni »don Carlos« je viteško stopal poleg »črne duše — Othela« Zastopniki različnih črnega in zelenega, ki sta svoje burke brila po dvorani, »modernega Troubadourja« srčkanega otročička »bebe« itd. Na črnih perutih temne noči sta po dvorani frfotala dva netopirja, dočim je »Požarna bramba« pazila na priliko, da prihiti na pomoč, kjer treba pogasiti srčni ogenj. — Po prvi kadrilji vprizorila se je z izbornim vspehom Ipavca ml. pantomima »Možiček«, pri kateri smo imeli priliko občudovati izvanredno nadarjenost igralk, osobito dražestne »Kolombine« ter burkastega »Pierota« in »Harlekina«. Po pantomimi začel se je zopet animiran ples, ki je trajal pozno v jutro. — Da sklenem! Tako lep, sijajen, ter zabaven večer se nam ni nudil že dolgo; zategadelj pa srčna hvala požrtvovalnim rediteljem in vsem onim, ki so pripomogli k krasnemu vspehu kostumnega venčka.

(Dolenjske Novice, 15. marca 1901)

„Tornado“ v Beli krajini

Naj opišem vrtinčasti vihar, tornado, kakor sem ga sam videl. Sicer ni bil tak, kakršni divjajo v Ameriki, vendar kar pravi in za naše dežele nekaj posebnega. Zadivjal je v Poljanski dolini ob Kolpi neko junijsko popoldne leta 1928 ali 1929, točno se ne spominjam.

Nebo ni bilo ne popolnoma jasno ne posebno oblačno, pač pa je vladala izredna soparica. Po polju so ljudje že osipavali koruzo, na deteljinah se je sušila v ostrvah prva detelja. Okrog štirih popoldne so ljudje opazili, zlasti tisti, ki so bili na višjih krajih, kako se na severovzhodni strani, med Debelim vrhom in Žežljem dviga visok steber črnega dima in se naglo pomika proti dolini. Vzel je smer proti Graščici, drvel vzhodno od Dolenje Podgore, kakega pol kilometra od vasi, med Zagozdacem in Gornjo Podgoro čez zagozdaško gmajno proti Kozicam nad Graščico, kjer se je razgubil.

Bilo je slišati silno šumenje in pokanje. Drveča gmota je bila podobna v črn dim zaviti pošasti, od katere so v zrak sikali plameni (tako je bilo videti). Ljudje si niso znali razlagati tega pojava pa so rekli, da se pelje hudič v ognjeni kočiji. Ta zračni vrtinec, ciklon, s svojo trobljo širok 10 do 20 metrov, je pustil za sabo kaj vidne sledi. Populil je skoraj vsa drevesa na svoji poti ali jih upognil k tlom in jim polomil veje. Žito na polju, koder »se je peljal hudič«, je bilo poteptano v tla. Ljudje v nižini, ki jim je teren zakrival »hudičevo kočijo«, so videli v zraku veje dreves pa tudi cele ostrve detelje, ki jo je vrtinec nosil več kilomtrov daleč. Neki možak, ki je šel iz Zagozdca proti Dolenji Podgori, bi bil kmalu prišel pod »kolesa«. Povedal je, da ga je silen vihar nenadoma vrgel ob tla in da se ni hitro oprijel grma, bi ga gotovo dvignil in ponesel seboj.

R.

PODJETJA, USTANOVE IN DRUGI, VPISUJTE SE KOT USTANOVNI ČLANI PREŠERNOVE DRUŽBE! NAŠ TEK. RAČUN PRI NB JE 601-T-352.

SOLEA KREMA VSAKEM ČASU

Uganka Starega grada

K članku »O starejših dolenjskih slovstvenikih«, ki ga je 5. febr. objavil B. Š. v »Dolenjškem listu«, se mi zdi vredno dodati nekaj pripomb o pozabljenih, pa za Dolenjca in Novomeščana še posebej zanimivih stvareh. Danes hočem omeniti presenetljivo nerešeno uganko o Janezu Vajkardu Valvasorju, ki je dolenjski metropoli morda bližji, kot le topograf Kranjske in zbiralec redkosti na Bogenšperku.

Nihče danes več ne ve, kje je bil naš stari zgodovinar Valvasor rojen. Kamnita plošča na hiši št. 4 na Starem trgu v Ljubljani zatrjuje, da se je to zgodilo tam. To mnenje je pred tremi leti zavrnil Mirko Rupel v svojem »Valvasorjevem berilu«, kjer pravi, da »so po novejših raziskovanjih v ljubljanskem mestnem arhivu Vajkardovi starši prebivali v tej stavbi šele od leta 1648 dalje, tako da bo treba rojstno hišo iskati kje drugje«. Ko so Valvasorjevi starši prišli v hišo št. 4 na Starem trgu, je bil sin Vajkard torej star že okoli 12 let.

Mnenje, da je bil zgodovinar Valvasor rojen v Ljubljani, izvira najbrž iz okoliščine, da je bil krščen 28. maja 1661 v ljubljanski stolnici. Toda ker je umrl l. 1693 v 54. ali morda 56. letu starosti, sledi, da je bil rojen vsaj že leta 1639, če ne prej, in zato krstni datum glede rojstnega kraja nič ne pove.

Najnaravnejši odgovor, kje o se ljudje pred 300 leti rodili, bi bil: »doma«, ker takrat še ni bilo porodnišnic. Dom pa so imeli Valvasorji še l. 1639 na Starem gradu pod Trško goro. To najstarejšo gospoščino v trškogorskih krajih je po Celjanih, Obričanih in Hohenwartih kupil Valvasorjev oče Jernej in ga 1639 spet prodal luterancu Gregorju Matešiču. Ljubljanski trgovec Anton E. Seeger je l. 1849 podaril ljubljanskemu muzeju starograjski urbarij iz l. 1637, kjer je podpisan »Barthelmä v. Valvasor«, to je, Jernej pl. Valvasor.

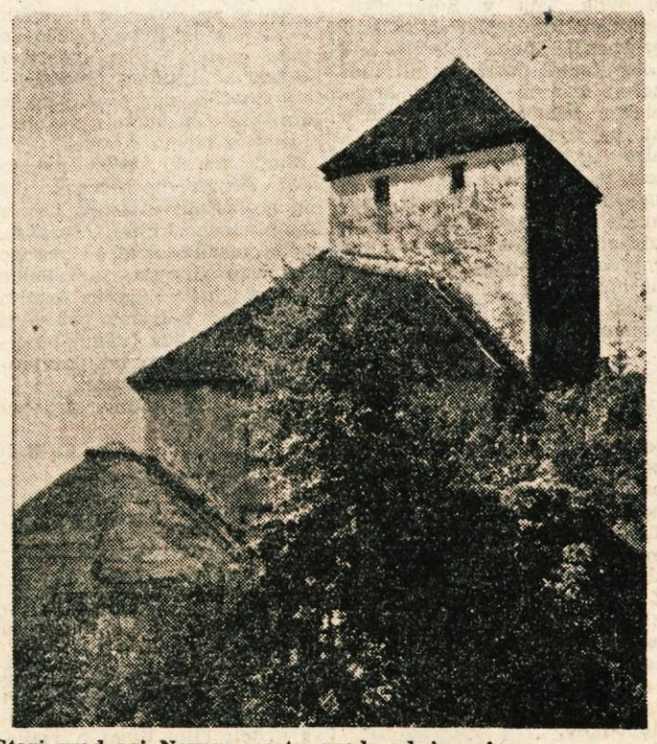

Stari grad pri Novem mestu pred zadnjo vojno

Iz teh razlogov je poznejši gospodar Starega grada, Franc Anton Breckerfeld, v svojem »Prispevku k topografiji Kranjske« (Mitth. des hist. Ver. f. Krain, 1848) zapisal tudi: »Moramo pripomniti, da je naš slavni zgodovinar, gospod Janez Vajkard Valvasor ... zagledal luč sveta v šentpetrski fari pri Otočcu ... V ljubljanskih krstnih knjigah ni najti njegovega rojstnega leta; in čeprav ga imenuje Thalberg (J. G. Dolničar, op. I. P.) v svojem izvlečku Ljubljančana, se torej zdi, da ni. Krstne knjige v Št. Petru se začenjajo šele z letom 1641 in ni zato ničesar mogoče najti. Preostane nam torej le domneva, da je bil Valvasor rojen na Starem gradu v šentpetrski fari.«

Če je umrl Valvasor v 54. letu svoje starosti, je le verjetno, da se je rodil na Starem gradu, če pa je dočakal 56 let, potem je po svojem rojstvu skoraj gotovo Starograjčan, iz novomeške vinske gorice, ki jo je zapustil dve leti star.

Ivo Pirkovič

Na vrhu Himalaje naj bi se nagi pogajali o miru

Voditelji verske sekte Naga Sadhus v Indiji so prišli na svojevrstno misel, kako rešiti svetovni mir. Priporočili so, naj bi se štirje veliki, to je predsedniki Amerike, Anglije, Sovjetske zveze in Kitajske sestali čisto nagi na vrhu Himalaje in v popolnem miru skušali najti mir za človeštvo. Po njihovem naj bi temu edinstvenemu sestanku na najvišji gori sveta predsedoval indijski premier Nehru, seveda prav tako nag.

Sovražnik avtomobilov — žrtev prometne nesreče

93-letni Josip Buff v ameriškem mestu Columbus je strašno sovražil elektriko in avtomobile. V svoji hiši je imel plinsko razsvetljavo, vozil pa se je vse do svojega devetdesetega leta s starim bicikljem. Za avtomobile je trdil, da so hudičeva iznajdba. Lani 27. novembra mu je neki znanec ponudil, da ga z avtomobilom zapelje domov, kar pa je stari čudak odločno zavrnil. Šel je peš in na nekem ovinku ga je do smrti povozil avto.

ZA ZABAVO

ZAGOVOR

Janez toži Jurija, ker mu je Jurijev pes raztrgal hlače. Besedo dobi Jurijev zagovornik:

— Slavno sodišče! V zagovor psa mojega klienta bi navedel samo tole: tožnik se je takrat, ko je šel mimo psa mojega klienta, ravno vračal iz gostilne in je imel hudega mačka...

NEVAREN POSKUS

»Čudno se mi zdi, Pepa, da si pustila službo pri tisti dobri družini. Kaj ti ni ugajalo?«

»O, ugajalo mi je! Toda le pomisli, kako so nesramni. Da me preizkusijo, so položili pod preprogo tisočak!«

»Pa te je ta dvom na tvojo poštenostjo tako užalil, da si jih pustila?«

»Figo, pa ne dvom. Na lim sem šla!«

GROZNA ŽENSKA

»Boltežarka je grozna ženska. O ljudeh celega mesta pripoveduje same slabe reči...«

»Prav praviš, Polona! Ure in ure bi jo človek poslušal.«

RAVNA POT

Sodnik vpraša po pretepu obtoženca: »Janez, pa ste šli tisto noč naravnost domov?«

»Ja tovariš sodnik, kako bi rekel? Čisto naravnost ne. Veste, zvečer sem bil malo več pil.«

ZLOBNOST

— Sinoči sem bila na koncertu.

— A zato ste danes tako prespani in spočiti!

Brez besed...

150 let prvega srbskega upora

»Vsi osvobodilni napori poznejših rodov so se začenjali na položajih, izbojevanih s prvo vstajo.«

Petar Stambolič

Na prelomu XVIII. in XIX. stoletja je bila Evropa polna bojnega trušča, ki ga je zanetila velika francoska revolucija. V srditih bojih se je lomil stari svet fevdalne družbene ureditve in potoki krvi, ki se lijejo, odnašajo s seboj razbitine prestolov vladarjev po milosti božji in vse privilegije plemstva in klera, ki so takrat edini bili v posesti vseh pravic. Ob krčevitem odporu se poslavlja stari svet; z njim se bije novi, svet tretjega stanu, buržuazije, ki se ne sklicuje več na stare pergamente in po božji previdnosti za večne čase ustaljeni red, temveč veruje v razum, v zakon narave in v naravne in po naravi prirojene pravice. Prvi signal novega časa je prišel iz onstran Atlantika, kjer nekdanje angleške kolonije starim pravicam kralja zoperstavijo zakon narave, po katerem ima narod pravico, razvezati politične vezi, ki mu ne ustrezajo, in postati samostojen.

Dobro desetletje pozneje zagori v Evropi. V korumpirani, finanč. in gospodarsko povsem zavoženi Franciji, v kateri pa so razmišljajočega človeka vse bolj dramile iskre prosvetljencev in enciklopedistov, je vzplamtel upor in francoska meščanska revolucija proglasi naravne, neodtujljive in svete pravice človeka, po katerih se ljudje rodijo in žive svobodni in enakopravni. Svoboda, enakost in bratstvo so gesla, ki jih ta revolucija bruha v Evropo Njene ideje in njen uspeh so v spodbudo, oporo in pomoč borbi proti fevdalnemu zatiranju prav tako kakor proti oblasti po bližnjih in oddaljenih deželah. Pod vplivom te revolucije se je tudi na Balkanu rodila uporna pesem Grka Konstantina Rige, ki je pozival Bolgare in Albance, Srbe in Grke, da zgrabijo za orožje in se dvignejo v upor.

Takšen je bil čas, v katerem se je februarja 1804 razvnel prvi srbski upor.

Turška država, ki je od štirinajstega stoletja s tako vitalno silo osvajala ozemlje za ozemljem in narod za narodom uklanjala pod svoj jarem, svoje mogočne armade pa gnala celo globoko v srce Evrope pod obzidje Dunaja in na bližnjem vzhodu do Kavkaza, v Perzijo, v Egipt in še dlje, je ta čas vse bolj in bolj omagovala v svojem notranjem razkroju. Janičarske revolucije so postavljale in odstavljale sultane, vsak poizkus modernizacije države je bil zadušen v krvi, nad ljudstvi, ki so bila v mejah njene države, pa se je znašala vsa samopašnost turških fevdalcev, begov in ag, posebej pa še janičarjev. Jezik evropskih diplomatov je ta čas obogatel za novo krilatico o bolnem možu ob Bosporu, in imperialistične težnje absolutističnih držav, Avstrije, Rusije, Francije, Prusije, Anglije itd. so strmele za tem, da si na račun turške države razširijo svoja vplivna področja in osvoje ozemlja, kar so imenovali reševanje Vzhodnega vprašanja.

Tako je vse osemnajsto stoletje v južnovzhodni Evropi označeno z velikimi vojnami, ki so zdaj avstrijske, zdaj ruske vojske gnale proti spodnji Donavi ali preko Srbije globoko na Balkan. Jožef II. in Katarina II. sta se na sestanku na Krimu celo dogovorila o razdelitvi evropske Turčije. Rezultat rusko avstrijske zveze in boja proti Turkom ob koncu osemnajstega stoletja je Srbom v beograjskem pašaluku prinesel celo nekaj olajšanja. Sultanovi fermani so jim priznavali nekaj olajšav pri plačevanju davkov, največji takratni uspeh pa je bil v tem, da so iz pašaluka s silo odstranili nedisciplinirane in samopašne ter razbojniške janičarje. Nesposobnost in brezvestnost turške administracije, samovoljnost lokalnih organov in mednarodni zapletljaji zaradi napoleonskih vojn pa so onemogočili izvajanje reform sultana Selima III. in janičarji so se v kratkem zopet polastili oblasti v Beogradu in Šumadiji. Dahije, štirje vodniki janičarjev, so sedaj grmadili nasilje nad nasiljem in s terorjem vsake vrste grabili premoženje in hoteli za vedno preprečiti vsak poizkus odpora. Vuk Karadžič, veliki sodobnik velikih dni, je napisal, da so janičarji prišli v Beograd goli in bosi, da pa so že v nekaj dneh zopet zasijali v srebru in zlatu, svili in baržunu.

Ko so se sedaj javljali prvi znaki upora proti tem zločinstvom, so se štirje dahije dogovorili, da pobijejo vse uglednejše ljudi v pašaluku in tako zastrašijo narod. Tako je v drugi polovici januarja prišlo do pokolja srbskih knezov, to je podeželskih veljakov in do začetka februarja je bilo v Beogradu prinešenih 72 njihovih glav.

Kot reakcija na ta turški teror je konec januarja prišlo do že dalj časa pripravljenega upora v Šumadiji. Na čelu upora so na zboru v Orašcu postavili Jurija Petroviča, imenovanega Karadjordje. Že v nekaj tednih je upor zajel vso Šumadijo in če so ga vodje upora spočetka sultanu prikazovali kot boj proti njegovim nasprotnikom-janičarjem, se je leto kasneje ost upora obrnila že tudi proti turški državi sami. Uspele borbe na Ivankovcu, na Mišaru, na Deligradu in osvojitev Beograda so dale prvemu srbskemu uporu visok politični pomen. Predsednik nekake srbske vlade, Praviteljstvujuščega sovjeta, Sima Markovič je 19. marca 1807 zavestno podčrtal pomen upora z besedami: »Srbija smatra sebe kao nezavisnu državu.«

Prav v duhu teh besed je takratni praviteljstvujušči sovjet iskal tudi diplomatskih stikov tako z Rusijo in Avstrijo, kot tudi z Napoleonom. Prav Napoleonov vdor v Rusijo 1812 pa je Turški zopet sprostil roke. Njena vojska je 1813 vdrla v Srbijo in zlomila v devetletnih bojih utrujene borce in zadušila upor. Narod je zopet moral kloniti pod vsakovrstnim nasiljem turške soldateske, Karadjordje in velik del vojvod pa je pobegnil v Avstrijo in pozneje v Rusijo.

Pomen srbske vstaje je segal že od početka daleč preko meja beograjskega pašaluka. Srbska vstaja pa tudi danes pomeni, po besedi V. Melika, za vse jugoslovanske narode začetek borbe za njihovo socialno in nacionalno svobodo, borbe, ki je bila izredno težka in dolgotrajna, ki so jo neprestano ovirale velike sile s svojimi težnjami po nadvladi, s svojimi medsebojnimi trenji, spori in barantanji, z delitvami na interesne sfere, diplomatskimi spletkami in oboroženimi posegi. Bila je začetek borbe, katero tista buržuazija, ki je bila nekoč proglašala tako lepa gesla svobode, bratstva in enakopravnosti, pa jih je sama poteptala, ni mogla zmagovito izboriti. Bila je začetek borbe, ki je kljub vsem oviram zorela v svoj dramatični vrh, vse bolj povezovala naše narode med seboj in končno z našo socialistično revolucijo tudi zmagala.

V VSAKO HIŠO DOLENJSKI LIST!